

חצרות חסידים | משפחות | קהילות קודש | אנשי אמת
המבשר קהילות

יום שלישי י"א במנחם-אב תשפ"ה | גליון 775

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גליון מיוחד לבין הזמנים תשפ"ה

בִּלְבָבְךָ יִשְׂרָאֵל

ארץ חמדה טובה ורחבה הנחיל ה' לאבותינו ולנו.
בימי בין הזמנים תרים רבים את הארץ, לארכה ולרחבה. פוגשים ניקי סלעים, עמקים
וגיאיות, ומכירים מעיינות ותהומות היצאים בבקעה ובהר.
מקום של חיבה מיוחד נתבצר להם למקומות מהם אפשר לצפות על פני הארץ, צפונה
ונגבה, תימנה ומזרחה.

העומד על גבי מקום גבוה רואה את הנרחב לעיניו, נופים פרושים ברב-צבעוניות - מן הירק הזמרגד של הגליל העליון ועד הזהב הלוחט של מדבר יהודה. המבט משוטט על פני הנוף הארץ-ישראלי הייחודי, שכל פינה בו מספרת סיפור אחר: הרי החרמון המושלגים הנשקפים מצפון, העמקים הפוריים הנפרשים כשטיח ירוק, הים התיכון הנוצץ במערב, והמדבר הנפתח לכיוון מזרח כמו ציור בגוונים של אדמה וזהב.

יש משהו קסום במעמד על מצפה. הרגע שבו הרגליים נטועות בקרקע המקומית והעיניים מרחפות אל המרחק, יוצר תחושה עמוקה של שייכות וזיקה לארץ אבותינו, ארץ הקודש. זה לא רק נוף שרואים מלמעלה - זו תמונה שלמה של פעמי היסטוריה עם מציאות עכשווית הנפגשים במבט אחד.

המצפים פזורים בכל רחבי הארץ כמו פנינים יקרות: מצפה רמון שמשקיף אל המכתש הגדול, מצפה גולני המביט אל בקעת הירדן, מצפה ראש הנקרה הפונה אל החוף הלבנוני, ועוד עשרות מקומות נסתרים ומוכרים שכל אחד מהם פותח צוהר אל נוף אחר ואל חוויה שונה.

בגיליון זה יתוודעו קוראי 'קהילות' עם 18 מצפים יפים ומרשימים בארצנו הקדושה. נת-מקד בנקודות הטובות ביותר לצפייה, נלמד על הסיפורים ההיסטוריים שמאחורי כל מקום, בתוספת טיפים מעשיים.

תקוותנו כי קוראי 'קהילות' ישבעו עונג מאסופה משובחת זו, שהושקעו בה כוחות רבים, כמיטב המסורת של גיליונות הנושא מבית 'קהילות'.

וה' ישמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום.

בברכה מרובה
מערכת 'קהילות'

ייוזם וביצוע: אברהם רכטשפר, מנהל מקצועי || **כתיבה:** זאב אייזנשטיין || **הדרכה:** אהרן גולדהבר

הפקה: מרדכי ארנפלד || **גרפיקה:** צבי לוצקין || **הגהה ועריכה לשונית:** יעקב בוקשפן ||

תמונות: ארכיון 'המבשר', ארכיון מרכז אגו"י ירושלים, ארכיון מדור לדור, פלאש 90, ספריית הקונגרס ארה"ב, gettyimages, שאטרסטוק, ויקיפדיה

המבשר

התוכן

גליל עליון וגולן

פסגת הר מרון || 4-5

מצפה דדו || 6-7

מצפה אופיר בגולן || 8

מצפה הר בנטל בגולן || 9

מרכז הארץ והשפלה

מצפה נתן || 22-23

מצפה תל עזקה || 24-25

תל גזר || 26-27

כרמל, עמקים וגליל תחתון

מצפה יער עופר || 10-11

כתף שאול || 12-13

מצפה הר תבור || 14-15

הרי יהודה ושומרון ודרום הארץ

מצפה אנדרטת מגילת האש || 28

מצפה הר גריזים || 29

מצפה מצוק הצינים || 30

מצפה האפס || 31

ירושלים וסביבתה

מגדל דוד || 16-17

מרפסת עיר דוד || 18

טיילת ארמון הנציב || 19

מצפה הר אדר || 20-21

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

פסגת הר מרון

סיפורו של המקום

'מרון' הוא למעשה רכס של הרים, שהגבוה ממנו הוא הר אדיר - הג'רמק בערבית, שגבהו מתנשא עד למעלה מ-1200 מטר. הר זה הוא הגבוה ביותר בארץ ישראל המערבית, למעט הר החרמון הגבוה ממנו בהרבה. ההר סופג בערך 1000 מ"מ מי גשמים בשנה, שזה בעצם כמו כפולה ממה שמקבל אזור ירושלים, לדוגמה, ולכן, כפי שכולנו רואים, ההר ירוק לגמרי, עמוס בצמחייה ורווי נחלים זורמים לרוב. גם שלג לא חסר בו.

התצפית שלו נקראת: **שביל הפסגה**... יש כאן דיוק, שכן אל הפסגה עצמה אי אפשר להגיע, בשל הבסיס הצבאי ששוכן בה.

מדובר בבסיס חיוני מאוד שנקרא יב"א - יחידת בקרה אווירית. הם אלו שספגו את המכות הראשונות בתחילת מלחמת 'חרבות ברזל', כאשר החיזבאללה, זכרוננו לקללה, הבין כי עליו לנטרל את המחסום הראשונים הזה, שבו נמצאים כל המכמ"ם שנועדו לסכל מתקפות אוויריות בכל אזור הצפון.

למעשה, השביל שאנו צועדים בו מקיף את הבסיס הצבאי, ושם ישנן **שלוש תצפיות**.

האחת, היא לכיוון מזרח - ממנה ניתן לראות את מירון וצפת, את הכינרת ואת הגולן, למעשה רואים ממנו את כל הגליל העליון.

וזה מזכיר לנו את המעשה המובא במדרש רבה על רבי שמעון בר יוחאי, שחזר מחו"ל לאחר הצלחה כסית פית שהפכה אותו לגביר - "מעשה בתלמיד אחד של רבי שמעון בן יוחאי שיצא חוצה לארץ ובא עשיר, והיו התלמידים רואים אותו ומקנאין בו והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ, וידע רבי שמעון והוציאן **לבקעה אחת של פני מרון** ונתפלל ואמר "בקעה בקעה מלאי דינרי זהב" התחילה מושכת דינרי זהב לפניו, אמר להם: אם זהב אתם מבקשים הרי זהב טלו לכם אלא

התצפית השנייה היא לכיוון לבנון. כאן נראה את לבנון משתרעת לפנינו, כמו כובע גשם את כל היישובים שעל גבול לבנון, כמו סאסא, גוש חלב, וכדומה.

התצפית השלישית היא לכיוון מערב. כאן נראה את הגליל המערבי, את חורפיש, מעלות, עכו וכל הפרברים.

היו יודעים כל מי שהוא נוטל עכשיו חלקו של עוה"ב הוא נוטל שאין מתן שכר התורה אלא לעוה"ב... אמנם איננו יכולים לדעת בדיוק באיזו בקעה מדובר, אבל בהחלט נדע בוודאות כי זו אחת מהבקעות האלו הפזורות לפנינו לכל מראה העין. כעת לא נותר לנו אלא להתפלל שנזכה לקבל כמה מטבעות זהב מאוצרו של הרשב"י... אבל שחלילה לא יהיה על חשבון לימוד התורה שלנו ולא על חשבון העולם הבא שלנו.

המלצות הגעה

מדובר במסלול מעגלי של בערך 2 ק"מ, מוצל לגמרי. עונות מומלצות: אביב וקיץ. כתיבה בתכנת הניווט: שביל - פסגת הר מירון

המיקום הוא בכביש 89, בין חורפיש לסאסא, סמוך לקילומטר ה-32 פונים בעקבות השילוט לבית ספר שדה הר מירון. ממשיכים עם הכביש כל הדרך למעלה וחונים ברחבת החניה בה מסתיים הכביש.

גליל עליון וגולן

הפריטים המעניינים

בוצר ענבים לגת

גת נושן, לדריכת ענבים - לכאן נוכל להביא את הילדים, ילדי התתי"ם, או אף אלו שבבית, ולהראות להם בהמחשה חיה כיצד היה נראה ה'גת' העתיק של זמן המשנה והתלמוד. הרבה סוגיות בש"ס יובנו יותר טוב לאחר שרואים בעיניים את המציאות הנלמדת.

צילום: Soheel Makhoul

אנקדוטה

חורבת ב"ק

על פסגת הר מירון ניסה רבי ישראל בק להקים ישוב יהודי בעל אופי חקלאי. ר' ישראל היה חסיד טשורטקוב שעלה לארץ הקודש לחונן את עפרה.

רבהי ישראל הקים למעשה בערך בשנת תקצ"ה יישוב ומשק חקלאי על הר ג'רמק, היה זה היישוב הראשון שהוקם על ידי עולים יהודיים בעת החדשה. על ניהול המשק החקלאי בג'רמק הפקיד רבי ישראל את בנו רבי ניסן ב"ק הצייר האגדי. במשך מספר שנים הצליח המשק מבחינה כלכלית, ועל פי עדויות ישבו בו כ-15 נפשות. רעידת האדמה בצפת שאירעה לאחר שנים מעות וחילופי השלטון בארץ ישראל לאחריה, בהם סולק אברהם פאשא, הביאו לסופו של היישוב היהודי בג'רמק. מהמקום נותרו כיום שרידי מבנים ומטעים, והוא מכונה בשם **חורבת ב"ק**.

לאחר חורבן המשק החקלאי בג'רמק עזב רבי ישראל את הגליל ועלה לירושלים.

צילום: Soheel Makhoul

אופי המסלול

שביל הפסגה - בפסגת הר מירון - בו נהלך הפעם, מאפשר צפייה בנוף לכל עבר. בשביל מותקנות מרפסות בהן נווה ליהנות מהתצפית הרחבה אל הרי הגליל העליון והלבנון, רמת הגולן והחרמון, מישור החוף וחלקים מהגליל התחתון. בחורף מכוסה הפסגה בשלג לעיתים קרובות היא מתהדרת בפריחה של חלמוניות, סחלבים ומיני פרחים אחרים.

שביל הפסגה הוא חלק משמורת הר מירון - אחד המקומות היפים בארץ לטיולים. היא הגדולה שבשמורות החורש הים תיכוני בישראל, ותוך כדי ההליכה תוכלו להבחין בחורש שבו עצי אלון התולע, אלון מצוי, אלה ארץ ישראלית, ליבנה רפואי עוזר אדום, קטלב, עצים נוספים ופריחה מקסימה באביב.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפה דדו

סיפורו של המקום

בגליל העליון יש קטע שנקרא "אצבע הגליל" שעור
לה עד מטולה.
מטולה היא בעצם "הציפורן" של אצבע הגליל,
שכן היא מוקפת משלושה צדדיה בלבנון, רק בצידה
הדרומי היא בארץ ישראל.
מטולה נוסדה בערך בשנת תרנ"ו ע"י הברון רוטשיי
לד ע"ה ועוד יהודים אמידים שתמכו מהונם כדי לייסד
באזור זה מושבה יהודית.
היה זמן השלטון הטורקי. לאחר מלחמת העולם
הראשונה, היה הסכם סייקס פיקו, שקבע את חלקות
הגבולות של הטורקים, בין הבריטים והצרפתים.
בתחילה מתחו קו מעכו ועד הכינרת, קו ישר, שנועד
לשמש כגבול בין בריטניה וצרפת, אך הבריטים החלי-
טו כי היכן שישנו יישוב יהודי הרי הוא בבעלותם של
הבריטים, וכך נוצרה מציאות דה פקטו שהיכן שגרו
יהודים זה נחשב כמשויך לאימפריה הבריטית.
וכך, נוצרה הקונסטלציה המוזרה של העיר מטולה,
הניצבת באורח מוזר כמו 'תקועה' בתוך משולש של
גבולות, שכן היה בה יישוב יהודי, מה שגרם לבריטניה
לקחת עליו חסות למרות שהיה בתוך האזור שצרפת
ניכסה לעצמה.
לאחר זמן ירשו לבנון וסוריה את הצרפתים, וישראל
ירשה את הבריטים, וכך נותרה מציאות זה.

אופי המסלול

זהו מצפה שנקרא על שם הרמטכ"ל דוד אלעזר שהיה רמטכ"ל בעת מלחמת יום הכי-
פורים.
יש כאן הר צפיה, שגבוה יותר ממטולה, ניתן לראות כאן את הגבול. מכאן ניתן להשקיף
על חיזבאללה, מכאן ראו היטב את האוהל הנודע שיראל פיחדה לפרק באותם ימים... לפני
שהחלה מלחמת חרבות ברזל שהפכה לא רק את האוהל על פיהו אלא כל הקערה על פיה...
ניתן לראות מכאן את החרמון מרהיב ביופיו. גם את הנופים של עמק החולה, את החק-
לאות העשירה של כל האזור.

המלצות הגעה

המקום נגיש לכל כלי רכב. אפשר להגיע
במשך כל השנה. מומלץ יותר באביב או סתיו.
ישנם במקום מסבירנים אוטומטיים שמספ-
רים יפה את כל מה שהתרחש ומתרחש באזור.

גליל עליון וגולן

הפריטים המעניינים

בצד דרום ישנו תל שנקרא "אבל בית מעכה".
היה זה בעת שדוד המלך רדף אחרי שבע בן בכרי, שכידוע היה זה שחירף וגידף את דוד המלך בעת בריחתו.
בשלב מסוים מגיע דוד המלך אל העיר 'אבל בית מעכה' שם מסתתר המורד במלכות שבע בן בכרי, והוא רוצה לכבוש את העיר.
"האשה החכמה" מצליחה ברוב תושייתה להציל את העיר ע"י שהיא מוסרת את שבע בן בכרי ומטילה את ראשו הערוף מעל החומה, וכך כל העיר ניצלת.

צילום: Soheel Makhoul

אנקדוטה

הילדה שהזיזה את הגבול

כאמור הבריטים סיכמו עם הצרפתים שהגבול יעבור מצפון למטולה, ואכן חמישים מטרים מבית משפחת גרשון קוסקובצקי - שהיה מוכתר המושבה, וביתו היה הקיצוני - שם עבר הגבול. הגבול הזה היה גם לדרך העיקרית וההיסטורית משטחי גידול החיטה בגולן ובחורן לנמל היצוא בצידון, הבדואים שהיו נוהגים באורחות הגמלים, נהגו לנהג אותם בשעות הלילה, שהרי ביום השמש קופחת והגמלים והמטען היקר עלולים היו להינזק, אך בלילה החשוך ישנו חשש מחיות טרף שינסו לטרוף את בני השיירה והבהמות, ובכדי למנוע סכנה זאת, נהגו בני השיירות לשיר ולהכות במצילה במהלך תנועתם הלילית.

בשל הקולות האלו של השיירות, ילדתו הקטנה של המוכתר סבלה מנדודי שינה והפרעות מנוחה, וכך מתאר זאת בנו, האר"י כיאולוג הבכיר ד"ר מאיר בן דב, שאביו המוכתר כתב מכתב לראש ממשלת אנגליה 'הרולד וילסון' ובו שוטח הוא את מצוקתו ואת מצוקת הילדה הקטנה, ואכן ראש ממשלת הוד מלכותו, פנה לוועדה הבין מדינית של אנגליה-צרפת, והם אישרו את הזזת הגבול שלוש מאות מטרים צפונה מבית משפחת קוסקובצקי, ועד ימינו אלה, קו הגבול הבינלאומי בין ישראל ללבנון, מרוחק 300 מטרים מהבית הצפוני של המושבה.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפה אופיר

אחת התצפיות היפות והמדהימות בגולן.

סיפורו של המקום

רמת הגולן, היא 'רמה'. מה הכוונה רמה? - מקום גבוה ביותר, אבל שטוח בחלקו העליון. לכן, הכבישים שעולים לגולן הם מאוד תלולים ומ־תפתלים, עקב הגובה העצום, מכיון שלמעלה זו 'רמה', לכן המים חותכים בהרים חיתוכים חדים וצורניים, נקיקים, קניונים בלע"ז, מכאן נוצר הנוף עוצר הנשימה של הרים החתוכים כביכול בעורפם... רמת הגולן כולה מכוסה בסלעי בזלת, בעקבות התפרצויות של הרי געש, לכן אנו רואים לכל האופק את צבע השחור... הצבע של אבני הבזלת. השכבות הסלעיות האלו מונעות מהמים מלהתכנס בצורה מסודרת, מה שמונע ספיגה של מים. זאת גם הסיבה של אחד המאפיינים בגולן, שזה המון מרעה. ניתן לראות כאן אלפי בני בקר, וזאת גם הסיבה ששני השבטים ראובן וגד, וחצי שבט המנשי, ביקשו להישאר כאן באזור מזרחי זה, מכיון שזו לא קרקע המיועדת לקרקע יציבה, אלא מתאימה יותר לרועים ונוטים הנודדים למרחקים בכל העת.

אופי המסלול

כ־6 ק"מ שמסתיים בקיבוץ עין גב. מדובר במסלול הררי המתחיל במצפה אופיר, ממשיך דרומה על גב ההר עד בני יהודה הישנה ובהמשך פונה מערבה ויורד עד לקרן עין גב - שם יש גם תצפית יפה מערבה לאגן הכנרת. המסלול ממשיך ויורד עד לעין גב. הקטע של המסלול היורד מגב ההר, הינו בעל מדרונות ושיפועים חדים המחייבים משנה זהירות. המסלול עובר ליד מעיין "א-שכום" שליד בני יהודה הישנה - מעין שוקק. בהמשך חולף המסלול בין המוצבים הסורים שנכבשו, תוך מעבר בקטעים חשופים ובין עצים וצמחיה דלילה. בחורף מופיעים מרבדי פריחה כאשר התורמוס הסגול בולט. בחורף המסלול בוצי - סכנת החלקה. בקיץ - המסלול מעלה אבק סמיך רב. מסלול חשוף.

מצפה אופיר, ממוקם על אחד מחמשת הצירים שעולים לגולן. ממנו ניתן לראות את כל הכינרת מרהיבה ביופיה, ואתה עומד בזווית שמשקיף על כל היקפה מלמעלה, בדיוק כפי שרואים אותה במפה. כך גם נראה מכאן את כל הגליל העליון. אופיר הוא על שם תושב הגולן, שהקים את המצפה והנציחו על שם בנו. מצומת כורסי שלחופה המזרחי של הכנרת נוסעים בכביש 789 מזרחה לכיוון מושב גבעת יואב וקיבוץ אפיק. ליד הקילומטר ה-10 בכביש יורדים מהכביש עם השלט שמפנה מערבה, לדרך בסימון שבילים כחול (מתאימה לכל רכב), שמובילה אל מצפה אופיר. דרך אגב, מהמצפה ניתן להמשיך במסלול של

המלצות הגעה

הגישה היא בדרך עפר, ולכן לא מומלץ להגיע לאחר ימים של גשם, שכן המקום הופך לבוצי לגמרי. יש לרשום בווייז: מצפה אופיר, ומצפה לכם הנאה צרופה של "מה רבו מעשיך השם", נוכח הנוף הנפלא שאין לו אח ורע.

הערה חשובה:

בגולן יש להזהר ולהישמר מאוד מפני חציית גדרות של שדות מוקשים. הגולן זרוע בכחצי מיליון (!) מוקשים, שהטמינו צבאות סוריה כנגד פלישה ישרא-לית, וכן גם מדינה ישראל עצמה הטמינה שם מוקשים לאחר מלחמת יום הכיפורים. זהירות מצילה חיים!

הפריטים המעניינים

כאמור, התצפית היפה הזו הוקמה לזכרו של אופיר שעל, בן מושב גבעת יואב שנפטר בגיל 16. אביו ג'ימי, בחר להנציחו בהקמת תצפית על הכינרת מנופי רמת הגולן. סמוך לרחבת החניה ניטעו 16 עצי זית, כמניין שנותיו של אופיר, שמקנים צל למבקרים. בתוך הכרם הקטן שנוצר כאן, יש כמה שולחנות אבן וספסלי ישיבה לאכילה ושאירת אוויר צח.

גליל עליון וגולן

הר בנטל

תצפית נפלאה ועוצרת נשימה

אופי המסלול

התצפית נמצאת במרומי הגולן, כאשר מצפון לנו מתנדא החרמון כולו, קיבוץ מרום גולן, מאגרי המים, הר חרמונית. נופים עצומים שלא קל לתארם עלי גיליון.

סיפורו של המקום

הרקע הצבאי של ההר. במלחמת יום הכיפורים כבשה מדינת ישראל את העיר קוניטרה, אולם, במסגרת הפסקת האש שהוכרזה בתום מסע דילוגים של הנרי קיסינג'ר - מזכיר המדינה דארה"ב אז, הוחלט על נסיגה לקו התילים.

מהו קו התילים?

הגולן מורכב מתשתית סלעי בזלת, שהן תוצאה של לבה רותחת מהתפרצות הרי געש לפני אלפי שנים. אחד מאותם הרי געש הוא ההר בנטל.

אגב, שמו של ההר בנטל, הוא על משקל ההר הסמוך לו שנקרא 'אביטל', אבי הטל.. זאת בעקבות העננות האופפת אותו כל הזמן כמו טל סמיך... לעומתו, נחשב ההר הזה שבו האופק יותר נקי ופחות סמיך ומעונן - בנטל. בנו של הטל...

"התילים" - שהם בעצם תילים געשיים, שיריים של לבת הר געש - מהוות למעשה נקודות גבוהות יותר הבולטות על רקע המישור היחסי, מלשון "תל". זאת הייתה אפוא ההבנה בעת הפסקת האש, שהצבא הישראלי ימשיך ויעמוד על אותן פסגות - תילים, כדי לשמור על האזור מפני פלישה סורית אפשרית.

לפני כחמש עשרה שנה החליט צה"ל לפנות חלק מאותם תילים ולאפשר לאזרחים לעלות עליהם.

ביניהם הוא התל שנקרא בנטל, שנפתח לציבור הרחב... כך זכינו למצפה נפלא וחדש, הצופה על חלק מדרומה של סוריה.

בעבר, בקצהו של התל היו מוצבים אנשי האו"ם, כחלק מההסכם שנחתם אז בין ישראל לסוריה בתיווך ארה"ב, אך בצוק העיתים בשנים האחרונות בוצע כמה פעמים ירי אל עבר המוצבים האלו, כזליגה של מלחמות האזרחים בסוריה, ולכן אנשי האו"ם נטשו את העמדה שלהם, וכך נפתח התל כולו לטיולים מדהימים של אזרחי ישראל. כיום פוקדים את המקום אלפי אנשים בשנה.

המלצות הגעה

רושמים בתכנת הניווט: הר בנטל
חשוב לוודא מראש שהמקום פתוח, שכן צה"ל סוגר אותו לפעמים בזמנים של מתח בטחוני.

הזווית שאנו עומדים בה במצפה היא לכיוון מזרח, מה שאומר שאי אפשר להיות כאן בשעות לפניי הצהריים בעקבות חום השמש.

לא מומלץ להגיע לכאן בחורף, עקב הקור והרוחות העזות הנושבות במקום. וגם כאמור, הרי יש כאן את העננות שמחזקת את הקור. ולכן בחורף גם לא נוכל לראות כלום, והמצפה מאבד את כל משמעותו...

הפריטים המעניינים

כאשר עולים אל ההר, ניתן לראות כי חודו של ההר הוא בצורת פרסה, שכן כאשר הר הגעש 'התפוצץ' עף ממנו דופן אחד לגמרי, וכך נותרה צורה של פרסה. ועוד אנקדוטה מעניינת:

ניתן למצוא כאן את בית הקפה המיתולוגי שהיה כאן ושיקבל את השם 'קופי ענן', על שמו של מוז"ל האו"ם בשעתו, שהמבוגרים בינינו זוכרים היטב את שמו, ועל משקל המשמעות של 'קופי ענן' - כוס קפה בתוך הענן... זו ממש ההרגשה כאן, עננות מוגברת המעניקה לך את התחושה שאתה נכנס לתוך ענן סמיך כדי לשתות כוס קפה... לא נותר אלא לאחל "בתיאבון ולבריאות!"

הערה: בית הקפה היה לדאבון לב ללא הכשר ופתוח בשבת. כיום בית הקפה סגור ולא מתפקד.

ולמי ששואל: העיירה הסורית הנצפית מעבר לגבול היא 'קוניטרה', שמשמעותה, קשת בערבית, וזו הסיבה לשם היישוב 'קשת' הנמצא כאן בסביבה.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפה יער עופר

המצפה הוא בתוך יער שבהר הכרמל

סיפורו של המקום

נחצה ונעלה לשלוחה שמצפון לנו. לצד השביל נבחין בשרידי התיישבות קדומה - בית בד עתיק ושיחי צבר קוצני שמאפיינים אזורים שהיו מיושבים בעבר. בשלב מסוים נבחין בפיצול מזרחה (ימינה) לש- ביל המסומן בשחור אשר ייקח אותנו בעלייה מתונה אל תוך היער. בעונת החורף מתפוצץ האזור בפריחה נפלאה של רקפות, ובחודשי הסתיו ניחוח נרקיסים עז מורגש היטב באוויר. לקראת האביב מתמלאות קרחות היער בכלניות אשר בוהקות באור השמש באדום עז.

(וחלקה אחרי הגשם) בתוך היער אל ערוץ נחל המסור מן בסימון שחור. נחצה את הערוץ ונמשיך לכיוון צפון על תוואי שביל ישראל (ושביל ירוק).

לאחר הליכה של כ-500 מהמגדל, נגיע לקבר של שיח. מדובר בנקודה מצויינת להפסקת אוכל קצרה אל מול נוף יישובי חוף הכרמל, הים והיער שמקיף אותנו.

לאחר שסעדנו את ליבנו נמשיך עם שביל ישראל לכיוון צפון בשביל ששוב יוריד אותנו לערוץ נחל אותנו

הר הכרמל מזוהה בעיקר עם שני הסיפורים שהיו שם עם אליהו הנביא.

הסיפור הנודע הוא הוויכוח של אליהו כנגד נביאי הבעל, כאשר היתה שנת הבצורת. סיפור זה מקובל יותר שהוא אירע באזור אחר - בדרום מזרח הכרמל הנקרא **מוחרקה**.

האזור שלנו - **יער עופר** - הוא מערב הכרמל, ניתן לראות את מימשו הפסוק "וככרמל בים יבוא" כאשר הכרמל שהוא בעצם הר ארוך בן 30 קילומטר, שבחור דו הצפוני הוא נופל כביכול לתוך הים. כך זה נראה מרחוק.

במשך כל הדרך הים כמו מתקרב אליו... מה שמס- ביר לנו את הגמרא שמסבירה את שיעור 'בין השמשות' לשיטת רבי נחמיה: "יניח חמה בראש הכרמל ויורד וטובל בים ויעלה וזהו שיעורו של רבי נחמיה..."

עוד מוזכר הר הכרמל, לאחר שאליהו הנביא סיים את עצירת הגשמים, הוא פוקד לאלישע הנביא תלמידו ושיתחבא בתוך מערה, ויעמוד בהר הכרמל עד שיראה מהים "כעב קטנה" כגול כף יד, ולפני שיגיע למחוז חפצו יתחיל כבר מטר סוחף...

איך מטיילים כאן?

תחילת המסלול על תוואי שביל ישראל לכיוון מג- דל התצפית. המגדל משמש באירועי שריפה את אנשי קק"ל והוא נעול בד"כ כך שלא ניתן לעלות אליו, אך גם מהרחבה שלמרגלות המגדל הנוף יפה. השביל עובר ממערב למגדל ואנחנו נרד איתו בירידה מעט תלולה

המלצות הגעה

ניתן גם לכתוב בתכנת הניווט: "מצפור יער עופר" מומלץ באביב ובקיץ. יש צל, שולחנות, וכל מה שנדרש.

שמאלה בדרך סלולה מסומנת בירוק אשר מתפתלת במעלה ההר. עם ההגעה לדרך עפר בקצה העלייה נחנה את הרכב בחניה מסודרת במקום (משמאלנו נבחין במגדל התצפית מציץ לא רחוק מאיתנו).

נקודת ההתחלה והסיום של המסלול נמצאת בחניון סמוך למגדל תצפית האש קק"ל. ניתן לכתוב בוויז מרכז "מירב" על כביש 4, מול מושב צרופה. ממש לפני שער הכניסה של מרכז "מירב" נפנה

כרמל, עמקים וגליל תחתון

הפריטים המעניינים

לאחר הליכה של כקילומטר על השביל השחור ולאחר שעברנו אנדרטה לזכרו של רוכב אופניים שנפטר במקום עקב דום לב לפני מספר שנים, נגיע לפיצול שבילים נוסף - הפעם עם שביל אדום.

במפגש שבילים זה נפנה דרומה (ימינה) ונצמד כחצי קילומטר לאורכו עד למפגש עם שי" לוט "שביל הבריחה". השביל הוכשר לפני כמה שנים ע"י קק"ל ומספר את סיפורה של תנועת הבריחה אשר העלתה את ניצולי השואה מאירופה לישראל בדרכים לא דרכים. לאורך השביל פינות ישיבה ושלטי הסבר בהם מובאים סיפורים של העולים. נוגע ללב במיוחד סיפורם של הילדים, שארית הפליטה בודדים בעולם אשר נאספו ממחנות הריכוז וההשמדה וממקומות המסתור ברחבי אירופה והועלו לישראל לאחר מסעות ארוכים וקשים ברחבי אירופה.

אנקדוטה

"עופר האיילים"

יער עופר נקרא כך על שם, מושב עופר, שנקרא כך כי השם הערבי של היישוב בסביבה נקרא, עין ג'זאל, כלומר עין הצבי/איילה, זאת מפני שהמצרים הקדמונים כינו את מה שכיום מכנים באזור זכרון יעקב "חוטם הכרמל" בשם חוטם האיילה, שכן מרחוק צורת ההר מזכירה את חוטמה המוארך של האיילה... וזו הסיבה שהמושב למרגלות הכרמל נקרא כיום "עין איילה" וזו גם הסיבה לשם המושב 'עופר'.

אופי המסלול

הר הכרמל מכונה כיום: "ההר הירוק בכל ימות השנה", זה מאפיין את ההר, כשמו 'כרמל'- כרם הא-ל, המניב ירוק בכל השנה. לא רחוק מכאן, ישנו יישוב שנקרא "כרם מהר"ל" על שם המהר"ל מפראג, שכן המייסדים של היישוב היו עולים מפראג, שרצו לשלב את שם המקום על שם הכרמל ועל שם רבם הנערץ מהעיר פראג. הנוף במקום מרהיב ועוצר נשימה, בשילוב האווירה הפסטורלית השוררת בכללות בהר הכרמל. שווה בהחלט ביקור.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפור כתף שאול

מצפה מיוחד במינו,
מרהיב ביופיו במרומי הר הגלבוע

סיפורו של המקום

הר הגלבוע מובא פעמיים בדברי ימי הנביאים. באחת, במלחמת גדעון נגד המדיינים, כאשר גדעון מודיע כי מי שלא ישתתף במלחמה יעמדו ויצפה על המצפור. הפרשה השניה, היא בעת מלחמת שאול עם הפלשתים.

ההר הוא תמיד מקום המפלט של החלש, ולכן היהודים שהיו אז חלשים ביחס לפלשתים התמקמו בהר, ואילו הפלשתים שהיה להם את המרכבות ואת כלי הנשק התמקמו בעמק - עמוק חרוד ועמק בית שאן שנמתח למרגלות הגלבוע. שאול נמלך בבעלת האוב שמעלה לו את שמואל, והוא מנבא את מפלתו.

בתחילת שמואל ב' מובא התיאור של הנער העמ'לקי שהגיע והביא לדוד המלך את הבשורה הנוראה, דוד המלך מוציא אותו להורג, כי לפי אחת הגרסאות הוא זה שפגע למעשה בשאול המלך והרג אותו.

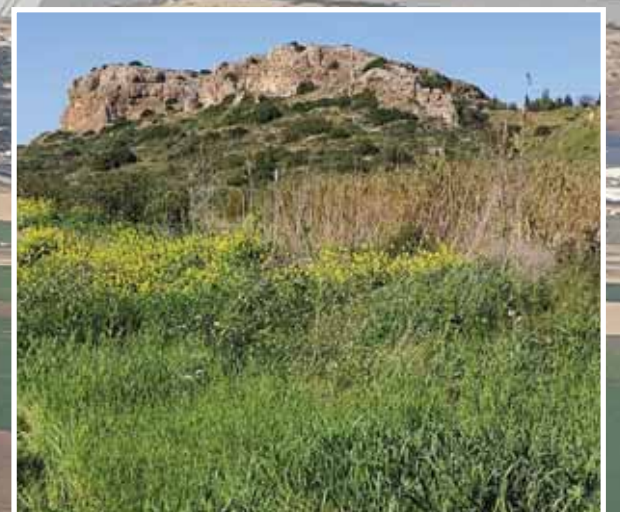
אופי המסלול

המלצות הגעה

מומלץ להגיע למסלול בסוף החורף-תחילת האביב, הפריחה באזור בעיצומה והראות מאפשרת ליהנות מהנוף המרהיב את הלב. אפשר גם להגיע בסתיו.

בור העגול. המושב הכי שמאלי הינו כפר יחזקאל. אחריו לכיוון מזרח, גבע, עין-חרוד איחוד-מאוחד ותל יוסף. משם נתקדם לכיוון מזרח עם סימון שביל ירוק, מידי פעם בצד הדרך יופיעו ציטוטים מתוך סיפור הקרב של שאול.

נתקדם במסלול לכיוון מזרח ונעצור בתצפית שממנה נראה את הרי ירדן-גלעד, את שדה נחום. מעבר לרכס הגלבוע מסתתרת העיר בית-שאן שיש לה תפקיד חשוב בסיפור שאול, שכן אחרי הקרב מגיעים הפלשתים לבדוק את הגופות ולבזוז שלל וכאשר הם רואים את גופת המלך ושלושת בניו שנהרגו גם הם, הפלשתים לוקחים אותם ותולים על חומת העיר בית-שאן.

בהמשך מגיעים אנשי יבש גלעד באישון ליל. הם זורכים לשאול את חסד נעוריו ומסורים את נפשם להוריד את הגופות ולהפסיק את הביזיון שהפלשתים עושים למלך ולכל עם ישראל.

המסלול מאוד מרתק כאשר לכל אורכו פזורים פסוקים מהתנ"ך הקשורים לנפילת שאול המלך. שלטים נוספים מספרים על ההתפתחות הכלכלית של הגלבוע, על הישובים שבו ועל עמק חרוד. ממזרח אפשר לראות שמתקיים הפסוק: "אל טל ואל מטר..." בקטע זה של הגלבוע אכן אין צמחייה, כאמור, ועל פי המסורת, כאן אירע האסון של הריגת שאול המלך.

מסלול קליל לכל המשפחה עם צל ונוף קסום של עמק חרוד. מומלץ ואף חובה להצטייד בתנ"ך, הרי שם ההר הובא לו לזכר שאול מלך ישראל הראשון שנהרג בהר הגלבוע. אורך המסלול כ-400 מטרים עם הרבה נקודות עצירה לאכילה וחווייה. המסלול הינו מעגלי ועם קליטה איך מגיעים: מעפולה נצא לכיוון 'ציר 60' בצומת יזעראל נפנה מזרחה לכביש 675. בפנייה לאחר מכן לכיוון דרום (הפנייה הראשונה ימינה) נעבור לכביש 667 ונתחיל לטפס את הגלבוע. ניסע בזהירות ונעבור מספר מעברי בקר.

לאחר זמן מה תהיה לנו פנייה חדשה צפונה-שמאלה עם שילוט להר שאול. נפנה בה ונתקדם עם הכביש עד למעלה. שם יש חנייה גדולה, גובהו של הר שאול הינו 302 מטר ומשום כך נשקף ממנו הנוף היפה של שדות עמק חרוד.

נתחיל ללכת לכיוון צפון מערב על סמ"ש שחור-כביש 4*4 כעבור דקה בערך נפקח עיניים ונפנה צפונה (ימינה) לשביל הליכה גם עם סמ"ש שחור. נגיע לתצפית לזכר חייל מעין חרוד שנפל במלחמת תש"ח. בתצפית נראה את גבעת המורה בולטת לעין ומתחתיה בצד שמאל העיר עפולה.

בתחתית הגבעה למטה יש את הכפר 'סונם'. מעבר לגבעת המורה בצד ימין, מזרחה, נוכל להבחין בהר הת-

כרמל, עמקים וגליל תחתון

הפריטים המעניינים

אנקדוטה

קול התור נשמע בארצנו

בעונות נדידת הציפורים, כלומר בסתיו ובאביב, מנצלים השׂקנאים, הם העופות הגדולים והלבנים, את יבולי הדגים שמגדלים בבריכות הרבות למרגלות הגלבוע, והם גורמים לנזקים ניכרים לחקלאים, שכן כל ציפור שכזו אוכלת ביום כ־1.5 ק״ג דגים. החקלאים ניסו שיטות שונות כדי להרחיקם, אך הפתרון היעיל ביותר שנמצא, היה ליחד בריכה אחת ששם יצודו הציפורים דגים בחופשיות, וביתר הבריכות יבריחו אותם באמצעות השמעת קולות סירנה...

המצפה הוא נפלא, צופה הוא לעמק חרוד המבורך בבריכות דגים, ובשדות. ביניהם שדה הפלחה של החקלאי המעצב בכל שנה כיתוב מיוחד בעזרת זריעת תבואות שונות, כך **שניתן לצפות בפסוק מסוים**, כל שנה פסוק אחר. זה מדהים. ניתן לראות את מסילת הרכבת של הרכבת החוצה את העמק - **רכבת העמק**. **כלא גלבוע** - הבריחה המפורסמת מכלא גלבוע, היתה גם כאן למרגלותינו. ניתן לראות את הכלא.

מנגד, אפשר להשקיף אל דרום הגליל ולראות את הר תבור וכל האופק הנפלא. **בעונות הנדידה** אפשר גם להביא משקפת ולצפות בציפורים החולפות מעלינו. ולעיתים, בגלל הגובה המרשים, מעופם יהיה גם מתחתינו

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

ראש הר תבור

הר תבור, הוא עגלגל ויפה, בצורת כיפה,
מאוד בולט על שטח עמק יזרעאל

סיפורו של המקום

כמה פרשיות היו בהר תבור.

הראשונה, מלחמת ברק בן אבינועם ודבורה הנביאה כנגד סיסרא. הם יצאו מחצור והגיעו, כאשר התבור משמש כמארב. זאת מפני שבתבור אי אפשר לשהות זמן רב מדי, שכן לא היו שם מקורות מים, מה שיוצר את ההבנה אצל כל בר דעת שאי אפשר לקבוע שם את ביצורי הצבא בקביעות.

וכך, הגתה דבורה הנביאה את הרעיון המבריק, לא־סוף לשם את כל היהודים הלוחמים, וכך כאשר צבא סיסרא כולו טובע בבוץ, וסיסרא עצמו נמלט ומוצא את מותו באוהל יעל אשת חבר הקיני, מושלמת המערכה נגדם על ידי היציאה המפתיעה מהמארב בהר תבור, שהאויב לא פילל לרגע ששם ממתינים לו צבאות ישראל.

הפרשה השנייה, היתה בעת חורבן בית שני, וכפי שמספר יוסף בן מתתיהו, כי צבא רומי לאחר שסיים עם יפעת, מגיע לכיוון הר תבור, ומשכנע בתככים שונים את הלוחמים שהיו על ההר לרדת אליו, וכאשר הם יורדים הרומאים מתנפלים עליהם והורגים את כולם בחרב רח"ל.

העליה להר היא דרך הכפר הערבי דבורייא, המזכיר לנו את שמה של 'דבורה' הנביאה. בל נשכח גם את מה שכל ילד קטן, בר בי רב דחד יומא, יודע כי הר תבור היה אחד מההרים הרמים שה' תווכחו והתיימרו לקבל את התורה עליהם.

אופי המסלול

מלבד גובהו המרשים, להר תבור היסטוריה עשירה וחשיבות רבה במסורת היהודית, ולהבדיל גם בין הגויים.

העליה להר, בכביש צר ומתפתל, חוויה עוצרת נשימה בפני עצמה. יש לציין כי הכביש צר מאוד ואינו מתאים לאוטובוסים.

כאשר מגיעים למעלה, ניתן לצפות על כל עמק יזרעאל, כאשר ההרגשה היא ממש שאנו מסתכלים מחלון של מטוס... אחרי שטיפסתם עם הרכב, זה הזמן לצעוד ולראות מה נמצא למטה.

שביל הפסגה השחור בהר תבור מספק לנו תצפיות נהדרות לכל הכיוונים.

פסגת ההר בגובה של 562 מטר והוא אחד ההרים הגבוהים ביותר בגליל התחתון.

המלצות הגעה

אורך המסלול-2 ק"מ

לרשום בתכנת הגיווט: הר תבור

עונות מומלצות: חורף ואביב

נקודת התחלה וסיום-רחבת החניה בצד ימין, כאשר לאורך כל המסלול ניצמד לשביל שחור, אל תתפתו לבחור בשביל אחר, כמו השביל הירוק התלול שיוצא לצפון או השביל הכחול שיוביל אתכם למטה, שימו לב ללכת רק על השביל השחור.

מכיון והשער המוביל לתחילת המסלול המסומן סגור, נתחיל את המסלול מהחניה אל שוליו הדרומיים של ההר.

כרמל, עמקים וגליל תחתון

עיני הדורות - הפינה ההיסטורית

יוסף בן מתתיהו מספר על הקרב המר במורד הר תבור: "בכל הצרות האלה הוסיפו בני גמלא לעמוד על נפשם ביד חזקה. בעצם ימי המצור עשה אספסינוס כלאחר יד מלחמה גם ביושבי הר-תבור (איטבון). ההר הזה הוא בין העמק הגדול ובין בית-שאן בתוך, והוא מתרומם לג' בה שלשים ריס בקרוב, ורק מרוח צפונית עולה אליו דרך קשה, וראש ההר הוא מישור ומדתו עשרים וששה ריס מסביב, וכלו מקף חומה. את החומה הקים יוסף בארבעים יום, בהביאו את כל החומר מתחתית ההר וגם מים הביאו עמו, כי יושבי המקום שותים מי גשמים לבד.

"כנגד ההמון הגדול הנאסף במקום הזה שלח אספסינוס את פלצידוס עם שש מאות רוכבים. ופלצידוס ראה, כי אין לאלידו לעלות על ההר, וקרא אל ההמון לרדת בשלום והבטיח לכרות אתו ברית. והיהודים ירדו אליו במ' חשבות ערומים, לסכל את עצתו הרעה, כי פלצידוס דבר אתם רכות, באמרו בלבו לתפוש אותם בעמק, והם ירדו מן ההר למלא למראה-עין את דברי הרומאים, ובלבם אמרו להתנפל עליהם פתאם לתמם. אולם ערמת פלצידוס נצ'ה את מזמות היהודים, כי כאשר התגרו אתו היהודים מלחמה, הוליך אותם שולל בנוסו מפניהם ומשך אותם לרדוף אחריהם רחוק בעמק, ופתאם הפך את פניו והמית רבים מהם, ועל הנשארים סגר את הדרך העולה אל ההר. ורבים מן היהודים עזבו את הר תבור וברחו אל ירושלים. וכאשר לא היו עוד מים לשנות ליושבי המצודה, כרתו ברית עם פלצידוס והסגירו את ההר ואת נפשותיהם בידו".

אנקדוטה

הר תבור והרמזור

מול הר תבור מתנשא לו הר מתחרה, גבעת המורה, המורה? מה הוא מורה? מי הם תלמידיו? וכעת ננתח את שורש המילה מורה. מה משותף בין תמר, תמרור, מורה. אצבע מורה, רמזור ועשן מיתמר?

הנה כי כן, כולם מצביעים כלפי מעלה.

התמר ניצב גאה על פני מישורי המדבר וכמצביע ובלט למרחוק ומורה לנוודי המדבר היכן יש מעיין מים מחיים. אצבע המורה, משמש לציון והכוונה. המורה, מורה נמכוון את הדרכים בהם נלך.

העשן מיתמר ועולה.

התמרור? התמר מצויין על ידי גזע צר ודקיק העולה ומעליו חופת ענפים מעוגלת, והתמרור? מוט צור וארוך ובראשו, שלט עגול ובלוט.

אך מה פירוש רמזור?

את המילה הזו הגה שר התחבורה הראשון של מדינת ישראל, דוד רמז. הוא ביקש לשלב מספר אלמנטים, את התמרור, את האור המתחלף, ואת הרמזים שהוא מפזר וכמובן הנצחת שמו של הוגה המינוח רמז-אור וחצי התמרור...

אנקדוטה

רובץ בין המשפתיים

עמק יזרעאל הוא נחלת שבט יששכר

בברכת יעקב לישכר יש לנו ביטוי שהוא מעט לא מובן: "יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתיים: מה פירוש המילה משפתיים? רש"י בפירושו מפרש שזה בין התחומין. אך היכן מצינו את השורש ש.פ.ת. במובן של תחום?

התשובה של מורי הדרך היא, השורש ש.פ.ת. מוזכר רבות בענייני ביטול שפיתת קדירה ושופתין את הקומקום וכו' כלומר מר מניחים את כלי הביטול על המדורה.

איך היו שופתים בימי קדם? וגם כיום בביטולי השדה, מלקטים שלוש אבנים בגודל בינוני מניחים ביניהם את חומרי הבערה, ושופתים מעל את הכלי.

העמק מתוחם על ידי שלוש הרים נישאים ובלטים. מדרום, הגלבע, ממערב צפון, גבעת המורה, וצפון מזרח... התבור - שלושת ההרים שנחלתו שפוחה בינותם.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מגדל דוד

סיפורו של המקום

צווארך", כך הם הגיעו לנקודת הנחה כי מגדל יפהפה ואדיר כזה בוודאי מיוחס לדוד המלך בעצמו... אך טעות היתה בידם. את המגדל הזה בנה הורדוס, ואין לו שום קשר לדוד המלך ולמלכות בית דוד שאנו מתפללים עליה בכל יום שתקום מחדש יחד עם הגאולה השלימה בקרוב במהרה בימינו.

בא בגמרא. השני נקרא 'פצאל' על שם אחיו, והשלישי 'הפיקוס' על שם חברו שטבע בבריכת שחייה ביריחו.

מדוע זה נקרא 'מגדל דוד'?

כאשר הצלבנים כבשו את ירושלים לפני 950 שנה, הם בדקו ב'שיר השירים' וראו את הפסוק "כמגדל דוד

מגדל דוד הוא בעצם מבצר, שהראשונים לבנותו היו החשמונאים. ומי שהרג אותם וירש את מלכותם, היה הורדוס, מי שכידוע היה רשע ורצח המונים, ולאחר שהרג את חכמי ישראל הוא ביקש לעשות תשובה, ובעצת רבי בבא בן בוטא שאמר לו: "אתה כיבית נרו של עולם, לך ותבנה מחדש את נרו של עולם" - הוא החליט לבנות את בית המקדש.

במקביל לבניית בית המקדש הוא כמובן לא שכח מצרכיו האישיים שלו. הוא בונה לעצמו גם בית בקצה המערבי של ירושלים.

מדוע דווקא במיקום זה? שתי סיבות בדבר. האחת, כי זה בקצה העיר, כך יוכל להימלט בעת סכנה ע"י מחילות או פתחי מילוט נסתרים שהוא הכין לעצמו. שנית, מכיון שזהו המקום הגבוה ביותר בעיר, ניתן לצפות מכאן ולשלוט על כל מה שקורה ברחבי העיר - פלטרין של מלך.

כל המידע שיש בידינו על הורדוס נובע משני מקורות. האחד, מהגמרא [בבבא בתרא דף י"ד], שם מופיעים כל הסיפורים על הורדוס, והשני הוא מסיפורי יוסף בן מתתיהו שתיעד בכתובים את כל אותה תקופה. יוסף בן מתתיהו מספר לנו כי הורדוס בנה שלושה מגדלים על ארמונו. האחד נקרא 'מרים' על שם אשתו, שהיתה מבית חשמונאי ונהרגה, או קפצה מהגג, כמו

אופי המסלול

כולנו מכירים את המבנה 'מגדל דוד' הנצפה מכיוון ממילא הסמוכה לעיר העתיקה. משום מה רבים נוטים לחשוב כי מגדל זה הוא הינו 'מגדל דוד' המקורי. אולם, מי שייכנס לעיר העתיקה, ויצעד לכיוון הקישלה, ימצא מבנה יפה ומכובד, שבסיסו הוא קיר עקום - זהו 'מגדל דוד' המקורי.

המלצות הגעה

שעות כניסה למצפה: בכפוף לשעות הפתיחה של המוזיאון הסמוך. כיום, הכניסה למגדל דוד היא בתשלום. יש שתי אופציות כניסה, או להיכנס לכל המוזיאון מה שכרוך במחיר די יקר, או כניסה לתצפית עצמה, שזה כרוך בתשלום סמלי ממש.

ירושלים וסביבתה

עיני הדורות - הפינה ההיסטורית:

מלך פורץ גדר בשער יפו

למרגלות מגדל דוד ממוקם השער המפורסם והיחיד בחומה המערבית, הוא שער יפו, אך לעין הבוחנת והסקרנית תצוץ התמיה, איך זה שהעיר ירושלים המוקפת חומה ומבוצרת לכל אורכה בשערים ובמגדלים לרוב, אך באיזור הרגיש של שער יפו נראה שאין כלל חומה וכי כיום מכוניות ואפילו אוטובוסים קטנים יכולים לנוע אל תוך העיר העתיקה בחופשיות?

התשובה לכך היא שבסוף המאה ה-19 גרמניה וילהלם השני, שמעמדו העולמי היה כשל נשיא ארצות הברית ביימינו, ביקש בעת מסעו במזרח התיכון לעלות לירושלים, והאגדה מספרת שהמארחים המוסלמים התורכים ביקשו למנוע ממנו להיכנס לעיר רכוב על סוס דרך השער, שכן על פי המסורת המוסלמית אין להתיר ללא מוסלמי כניסה רכובה בשערי העיר הקדושה. ומנגד, צריך היה למצוא פתרון שלא יעליב וישפיל את האורח רם המעלה.

ולכן הגו את הפתרון היצירתי בסגנון "מלך פורץ גדר" אם חל עליו איסור לכנוס העירה דרך השער, אנו נפרוץ פתח רחב ומרשים בחומה, וכך המלך ופמלייתו יתארחו בעיר ללא חשש תקרית דיפלומטית.

ואכן, עשרים שנה לאחר מכן, בערך בשנת תרע"ז, כאשר הגנרל אלנבי כובש ירושלים הבריטי, הגם שמופיע בירושלים ככובש שמסלק את השלטון העות'מאני ששלט בעיר זה 400 שנים, מקפיד לרדת מסוסו ולהיכנס לעיר דרך בית השער "רגלית"...

הפריטים המעניינים

עולים אל המגדל ורואים את כל מזרח ירושלים משתרע לפנינו באופן מרהיב ומדהים.

רואים את ארמון הנציב, מדבר יהודה, העיר העתיקה, הר הזיתים, הר הצופים, כמובן גם את "רצפת הר הבית", קרקע העזרה - כאן ניתן לקיים בהידור את המנהג להביט ברצפת העזרה בימי החגים כפי שנהגו ישראל קדושים מקדמת דנא ולהוסיף תחינה על בנין בית המקדש בקרוב - אמנם, את הכותל המערבי אי אפשר לראות שכן הוא מוסתר מאחורי מבני העיר העתיקה שבמפלס הגבוה יותר.

נקודה חשובה מאוד: ישנה חובת קריעת הבד ותפילה על החורבן בעת שרואים את קרקע הר הבית, שכל אחד יעשה בירור הלכתי מול מורה הוראה כדת מה לעשות. את ארבעת הרובעים של העיר העתיקה, רואים בוודאי, וכמובן גם את הגגות המקומרים והמתנשאים של בית הכנסת 'החורבה' ובית הכנסת 'תפארת ישראל' שזכו לראות עדנה ולהיבנות מחדש בשנים האחרונות.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

סיפורו של המקום

למרות שהאתר כולו הוא בתשלום, ישנה פינה קטנה ומרשימה, פתוחה לציבור בגישה חופשית, והיא, **מרפסת** הממוקמת מעל ומצד שמאל למרכז המבקרים. העליה למרפסת היא באמצעות גרם המדרגות המעוטרת בעציצים פורחים המרנינים כל עין. לאחר הטיפוס מגיעים למרפסת שבנויה על גג מבנה בן חדר אחד.

ואז... נדהם הצופה מהלם ומתדהמה גם יחד. בבת אחת וללא התראה מוקדמת, מתוך ההמולה וההמון המטייל, נפער למרגלות הצופה עמק **נחל קדרון**, שהוא למעשה הגבול המזרחי של העיר ירושלים.

עמק זה נודע כמקום שהחקלאים של אותן שנים קדומות, בזמן שהיה בית המקדש על מכוננו, שילמו מחיר מיוחד עבור המים שנבעו בו, זאת בשל מקור נביעתם - שהוא מי אמת המים אשר התנקזו מהר הבית כשהם מעורבבים ומהולים עם דם הבהמות והקורבנות, כי הם היו מאוד טובים לדישון הגידולים והקרקע.

ממול, נגלה את הר הזיתים ולמרגלותיו את בתי "כפר השילוח" או סילוואן בערבית. האגדה מספרת בצחות כי פעם בירושלים, כאשר המשגיח בשיבה היה רוצה "לאיים" על בחור שלא התמיד בתורה בלשון המעטה, היה האיום בנוסח: 'אם לא תלמד תצמח לרב בסילוואן'... מסתבר שהאיום פעל את פעולתו. הבחור היה מיד מתחיל ללמוד כדי להתעטר בכתר הוראה בעיר ואם בישראל, ולא בכפר ערבי רח"ל...

מרפסת עיר דוד

אופי המסלול

עיר דוד, שם ומקום המעלה רטט בכל לב יהודי, כל נפש יהודי שואפת להכיר את המקום ששם הכל התחיל.

כל אחד רוצה לדעת היכן היתה ירושלים הקדומה והראשונה, ירושלים שלא הצליחה להיכבש על ידי יהושע בן נון, ורק דוד ואחיינו הגיבור, יואב בן צרויה, הצליחו להכניע את היבוסים הגאים והבטוחים, והשאר היסטוריה...

אתר 'עיר דוד' הינו אתר בתשלום, והסיוור בו מצריך הדרכה פרטנית ומפרשת את הממצאים העשירים שנתגלו ונתפרשו על ידי גדולי החוקרים.

המלצות הגעה

הכניסה לאתר עיר דוד סמוכה לשער האשפות, ניתן להגיע באמצעות תחבורה ציבורית לכותל המערבי ומשם מרחק צעידה של 5 דקות (קיים שילוט הכוונה במקום).

בעלי רכבים יכולים להחנות את מכוניתם בחניונים הסמוכים לעיר העתיקה (חניון הר ציון, חניון ממילא) ומשם להמשיך רגלית לכיוון האתר.

כתבו בתכנת הניווט: גן לאומי עיר דוד

הפריטים המעניינים

מתחת לבתי הכפר אפשר לזהות מערות קבורה שלפי ההשערה הינם הקברים הראשונים שנכרו בתקופת ימי בית ראשון. ביניהם גם מערת **קברו "המשוער" של שבנא**, אותו פקיד בוגדני שנשלח על ידי המלך חזקיהו לנהל מו"מ מול סנחריב מלך אשור, והוא נכנע ונתן לו כל חפצו... היה זה מתן ומתן, במקום 'משא ומתן'.

וכי תשאלו למה משערים כי זו מצבת 'שבנא'? - כי על פתח הכוך החצוב נמצאה הכתובת הזו: "זאת קבורת... יהו אשר על הבית, אין כאן לא כסף ולא זהב, כי עצמותיו ועצמותיו אמתו עימו, ארור האדם אשר יפתח את זאת..." הרי לנו כאן איזכור לאדם רם מעלה אשר תפקידו הוא "אשר על הבית", וזה מאפיינים בהחלט את שבנא שעליו מופיע בכתובים כפי שישעיהו הנביא מתלונן עליו: "כה אָמַר ד' ה' צָבָאוֹת: לֹךְ בָּא אֶל הַסֶּכֶן הַזֶּה, עַל שִׁבְנָא אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת".

וההמשך מתייחס ממש לנושא קבורתו של שבנא: "מָה לָךְ פֶּה וּמִי לָךְ פֶּה כִּי תִצְבֹּתָ לָךְ פֶּה קָבֹר? חֲצִבִּי מְרוֹם קָבֹר, חֲקָקִי בְּסֻלַּע מְשָׁכָן לוֹ".

עומדים אנו אפוא ממש מעל קבר זה שעליו מקונן הנביא ישעיהו...

מכאן נפנה את מבטינו צפונה, מעבר למילוא והעופל, ונחזה **בכותל הדרורי** מי של הר הבית, ואם נאמץ את העיניים, נבחין **בשלושת הקשתות** המרכיבות את השער המרכזי ואת גרמי המדרגות המרשימים ששימשו את עולי הרגל להר הבית דרך אותם **'שערי חולדה'** הניכרים למרות שפתחיהם נסתמו על ידי קיר אבנים.

אנקדוטה

חפירות בכיוון הנגדי

בכל החפירות הארכיאולוגיות שבעולם, השגרה היא שחופרים בשדה וחושפים בזהירות ובאיטיות שכבה אחר שכבה. המקום היחיד בעולם שחפירה ארכיאולוגית נעשית מלמטה כלפי מעלה, הוא בעיר דוד מתחת לבתי שכונת סילוואן כפר השילוח, וזאת כי אין אפשרות לחפור מהבניינים כלפי מטה, ולכן קודחים מנהרות וחופרים את השכבות כלפי מעלה.

ירושלים וסביבתה

טיילת ארמון הנציב

סיפורו של המקום

בסביבות שנת תרפ"ט שלחו הבריטים משלחת לאזור על מנת לבדוק אפשרויות מגורים מדרום לארמון הנציב הבריטי, ליד הכפר הערבי צור באהר. המשלחת קבעה כי בשל תלילות הגבעות באזור הוא אינו ראוי למגורים. ואכן, עד לאחר מלחמת ששת הימים שימש האזור כשטחי מרעה לערביי הכפרים ג'בל מוכאבר וצור באהר.

עד למלחמת ששת הימים היה במקום מוצב של הלגיון הערבי. בגלל צורתו הארוכה והמעוגלת הוא כונה "מוצב הנקניק". מיד לאחר כיבוש ארמון הנציב תקפו לוחמי הסיירת הירושלמית בסיוע טנקים את המוצב והצליחו לכבוש בזמן קצר ללא אבדות. במקום יש שלט המספר את סיפור הקרב. לאחר מלחמת ששת הימים יושב האזור שמתחת לארמון הנציב כחלק מתוכנית שכונות הטבעת בירושלים.

בזמן האינתיפאדה הראשונה סבלו תושבי השכונה מהתנכלויות, יידיי אבנים ואף ממעשי חבלה ורצח של מחבלים פלסטינים, בעיקר מג'בל מוכאבר הסמוכה. בעשורים האחרונים, בחסדי שמים, לא נשנו אירועי הטרור והשכונה אף קיבלה חיזוק תנופתי בדמות דרך ראשית נוספת המחברת אותה לדרך חברון, וקרבתה למתחם הקניות של אזור התעשייה תלפיות.

הפריטים המעניינים

השכונה נקראת גם תלפיות מזרח, וממוקמת בדרום-מזרח ירושלים, היא נוסדה על שטח שסופח לירושלים לאחר מלחמת ששת הימים, כחלק מתוכנית שכונות הטבעת הירושלמית. מספר תושביה הוא כ-19,000 איש. שמה של השכונה בפי רוב תושבי העיר הוא "ארמון הנציב", על שם המבנה הממוקם בגבולה הצפוני של השכונה. השכונה ממוקמת כ-4 ק"מ ממרכז העיר. רחובות השכונה קרויים על שמם של עולי הגרדום, וזהו שמו של אחד הרחובות המרכזיים בשכונה.

ארמון הנציב, בעצמו מה טיבו? - הוא מבנה שלטון שהוקם בירושלים בתקופת המנדט הבריטי לשימוש כמקום מגוריו וכלשכתו של הנציב העליון הבריטי. בפי שלטונות המנדט נקרא המבנה "בית הממשלה". מתחם ארמון הנציב נמצא על פסגת הר אצל, הידוע גם בשמות "ג'בל מוכאבר" (-בערבית ההר הכביר), "הר העצה הרעה", ו"רכס ארמון הנציב". רכס ההר צופה מדרום-מזרח על העיר העתיקה.

כיום ארמון הנציב נמצא בבעלות מדינת ישראל, ומשמש כמטה ארגון הפיקוח על הפסקת אש של האו"ם (UNTSO).

אופי המסלול

הטיילת מתאימה לכל גיל, גם לעגלות, וההליכה לאורכה נעימה ומאפשרת הצצה לירושלים מכיוון דרום. לרשום בתכנת הניווט: טיילת ארמון הנציב. חניה נוחה נמצאת בכיכר הסמוכה - בצומת הרחובות דניאל ינובסקי ועולי הגרדום.

המלצות הגעה

ברקע קל להבחין ברצפת הר הבית ובכל המבנים הגבוהים והבולטים שבאזור. לגבי הראיה בקרקע העזרה - כאן ניתן לקיים בהידור את המנהג להביט ברצפת העזרה בימי החגים כפי שנהגו ישראל קדושים מקדמת דנא ולהוסיף תחינה על בנין בית המקדש בקרוב - אמי נם, את הכותל המערבי אי אפשר לראות שכן הוא מוסתר מהצד האחורי של הר הבית.

נקודה חשובה מאוד: ישנה חובת קריעת הבגד ותפילה על החורבן בעת שרואים את קרקע הר הבית, שכל אחד יעשה בירור הלכתי מול מורה הוראה כדת מה לעשות.

רקע

המגיע לטיילת בשכונת ארמון הנציב הירושלמית, עיניו נפערות בפליאה ובהתרגשות. כל מרחב ירושלים העתיקה, פרוסה ונחה לה בשל לווה לא אופיינית, מעוררת התרגשות והתרוממות הנפש למראה נורא ההוד של עיר הנצח המשתרעת לא אל מול עינינו.

מראה זה יכול להסביר, מדוע בחרו הבריטים למקם את ארמון הממשל שלהם דווקא בנקודה זו, מעבר להיותה נקודה שולטת ומפקחת על ירושלים, העיר הסבוכה והמסוכסכת, אלא גם מתוך חשבון כדלהלן:

הבריטים נודעו כנוצרים אנגליקנים חובבי תנ"ך, והם פירשו לפי הבנתם את מסלול ההליכה של אברהם ויצחק בדרכם לניסיון העקידה, לאחר שהם יצאו מביתם, בבאר שבע, ונעו ככל המקובל על דרך ההר, היא הדרך והמסלול ההיסטורי, על תוואי כביש 60 של ימינו, ואז, ביום השלישי, וישכם אברהם בבוקר, וירא את המקום מרחוק...

מהי אם כן הנקודה הראשונה על דרך ההר שמשם אפשר לראות את הר המוריה? - התשובה היא, רכס ארמון הנציב, ולכן, המקום בו הושיב את אליעזר וישמעאל, "שבו לכם פה עם החמור" היה על הר זה...

קיימו אפוא הבריטים בעצמם את הציווי של "שבו לכם פה עם החמור"... וביססו את מבצרם על רכס זה.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפה הר אדר

סיפורו של המקום

בידי הירדנים, אחרי שגבתה 40 הרוגים הי"ד. במלחמת ששת הימים נכבש שוב המקום בחסדי שמים, לאחר קרב קצר שבו נהרג לוחם אחד הי"ד. בגבעה הוקמה אנדרטה לזכר כל הקדושים של הקרבות המרים. האנדרטה על שם 'חטיבת הראל' מנציחה את שם הפלוגה שפעלה אז בעת מלחמת השחרור לפרוץ את הדרך מהשפלה לירושלים.

טיבת עציני של ההגנה. לאחר תקופה קצרה תקפו הירדנים, הרגו תשעה מאנשי עציני וכבשו את המקום מחדש. עוד באותו יום ניסו לוחמי הראל לשוב ולכבוש את המקום אך נכשלו. בקרב זה נהרגו 11 יהודים הי"ד. מתקפה נוספת, נכשלה גם היא, לאחר שפצצת מרגמה התפוצצה בין לוחמי הגדוד החמישי של הראל. הקרב הזה גבה 12 הרוגים הי"ד. גבעת הרדאר נותרה

מה שמו 'אדר'? לכאורה זה מלשון יופי, נאדר, אך האמת היא, כי כאשר הבריטים שלטו בארץ היתה כאן תחנת ראדר גדולה, מכיון שזה הר גבוה מאוד 850 מטר מעל פני הים, לכן היה כאן רדאר של הבריטים לפיקוח על הטיסות של מטוסי אויב בעת מלחמתה עולם השניה.

לאחר שהבריטים עזבו, היה כאן מאבק קשה מאוד בין היהודים והירדנים. כיום הגבול עובר מאוד קרוב לאנדרטה.

האנדרטה היא רחבה גדולה ומגדל באמצעה. כאשר עולים למגדל זה, ניתן לראות נוף עצום ומרהיב. כל מישור החוף, הרי יהודה והרי השומרון בערך 30% של הארץ.

האנדרטה היא מגדל ענק ושתי צלחות לוויין, בעצם התקרה והרצפה הן כמו שתי צלחות לוויין ענקיות. במלחמת תש"ח שכן במקום מחנה של הלגיון הירדני. במהלך מבצע "יבוס", שנערך הוטל על הגדוד הרביעי של חטיבת הראל לכבוש את נבי סמואל. כוחות מהגדוד נתקלו בהתנגדות בגבעת הרדאר. בקרב על גבעת הרדאר לבדה נהרגו שבעה יהודים מהכוח הבריטי שישב במקום.

לאחר מכן פינה הצבא הבריטי את מחנהו ומסר אותו לידי הלגיון הירדני. שלושה ימים אחר כך כבש הגדוד הרביעי של חטיבת הראל את הגבעה וספג הרוג אחד. האחריות למקום נמסרה לגדוד בית חורון מח

המלצות הגעה

לרשום בתכנת הניווט אנדרטת חטיבת הראל, הר אדר.
עונות מומלצות: אביב וקיץ
שעות מומלצות: לקראת ערב.
בסתיו ובחורף נושבות שם רוחות עזות.

ירושלים וסביבתה

אופי המסלול

תושבי הר אדר מכנים את חלקת היער שליד שער הכניסה בשם "יער הטוטם". במתחם מוצג גן פסלי עץ ואבן שיצרו תושבי הר אדר בהנחייתו של האמן אמיר באומפלד. הפסל "עץ הבריא" הוא גזע מפוסל דק וארוך המוצב כטוטם. פסל מרשים במיוחד מכונה "האדם והטבע". הוא נעשה מגזע גדול של איקליפטוס מת שנעקר בעת סלילת הכביש המהיר ליד תחנת הכוח בחדרה. הגזע הענק נח כעשר שנים בקיבוץ עין שמר והועבר להר אדר, וכאן הפכו אותו לפסל המציג יד חובקת בעלי חיים. הפסלים ושביל הפסלים נוצרו בפעילות קהילתית משולבת של קק"ל, תושבי הר אדר והמועצה המקומית. השביל המסומן שחור מתחיל את דרכו במקביל לשביל הליכת הבריאיות של הר אדר, שיצרו קק"ל והמועצה המקומית למען תושבי היישוב. תחילה עוברים ביער עצי אורן נטועים, שבו משולבים נציגי החורש הטבעי ובהם אשחר ארצישראלי, אגס סורי, קידה שעירה ולוטם שעיר. לאחר כ-200 מ' השביל חוצה דרך עפר וממשיך היישר לפנים. כאן מצטרפים לחגיגה עצי אלון מצוי ואלה ארצישראליים. באביב מובטחת פריחה ססגונית. חלק מהשטח נשרף בעבר, כפי שמעידים נבטי האורן ושיחי הלוטם השעיר, שני מיני צמחים שנובטים במהירות ומשתלטים על השטח מיד לאחר שריפה. משער היישוב הר אדר ניסע ברחוב הראשי של הר אדר (שדרות הראל). כ-150 מ' אחרי מעגל התנועה הראשון נפנה ימינה במבוא השקד ונחנה ברחבה שליד המרכז המסחרי. גרם מדרגות עולה מרחבת החניה. תחילה עוברים ליד גן השחמט, שנקרא כך משום שמוצבים בו שולחנות סלע טבעי ועליהם מצוירים לוחות שחמט. השביל עובר ליד מבנה השירותים ועולה לראש הגבעה ולאנדרטת פלמ"ח הראל.

גבעת הרדאר (880 מ'), מתנשאת היטב מעל סביבתה, ואכן בימי המנדט הבריטי היא חלשה על הקיבוצים מעלה החמישה וקרית ענבים וגם על הדרך העולה אל העיר. הבריטים הציבו בגבעה תחנת ממסר טלפונית, כדי להתגבר על פעולות חבלה בקווי טלפון. מישו סבר שמדובר ברדאר, והשם "גבעת הרדאר" תפס. הטעות התקבעה עד כדי כך שגם היישוב הר אדר, שנוסד בשנת 1986 ומקיף את הגבעה סביב-סביב, שאב את שמו מן הגבעה. מגבעת הרדאר יורדים צפונה אל המדרכה שלצד שדרות הראל וצועדים עד שער היישוב הר אדר, שם מתחיל שביל תש"ח את דרכו (סימון שבילים שחור). אנא, קראו בתשומת לב את הנחיות הגישה לנקודת האיסוף בבית הקברות של קרית ענבים.

הפריטים המעניינים

ברחבה יש שם טנקים ומשוריינים, ילדים אוהבים מאוד להסתובב שם וליהנות מכלי הנשק האלו, לטפס עליהם ולהצטלם בתוכם. מדובר בכלי רכב קרביים וטנקים שנטלו חלק בקרבות על ירושלים במלחמת תש"ח מור צבים ברחבה שלמרגלות המגדל. סביב האנדרטה משתרעים גם שרידי המוצב הירדני - תעלות קשר, בונקרים ומכשולים נגד טנקים בדמות "שיני דרקון". אחת ה"שיניים" מנציחה שישה חיילים מגדוד הפורצים, שנפלו במקום במלחמת ששת הימים. יש ספסלים לאכילה, ויש גם בית כנסת באזור. היישוב הר אדר, הוא מקום מאוד נחמד ומכבד.

ערי הספר - הפינה הגבולית:

בשעתו היה זה לכאורה הגבול שבין שבט יהודה ובנימין. זה היה לכאורה או המקום שנקרא "המצפה" או מה שנקרא "קרית יערים" - שם חנה ארון הברית, לאחר שדוד המלך, הביא אותו מבית שמש. כבר אז היה שם הגבול, וכיום גם שוכן כאן הגבול.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפה נתן

סיפורו של המקום

שולחנות לאכילה, נדנדה ונוף עוצר נשימה לכיוון נחל/עמק איילון.

מן המצפה ישנה נדנדת עץ גדולה הממוקמת ממש אל מול הנוף המרשים של חלקם התחתון של הרי יהודה וחלקו המזרחי ביותר של עמק איילון.

יאלו' מה שמזכיר לנו את השם של עמק "איילון".

המצפה שקיים כיום הוקם לזכרו של החייל נתן כהן ז"ל הי"ד שנפל במבצע צוק איתן והיה בן העיר מודיעין. במקום יש שילוט המספר את סיפורו של נתן.

כאשר יהושע לחם על חמשת מלכי האמורי, הוא רדף אחריהם מגבעון, שזה אזור גבעת זאב עד כיוון עמק איילון, שם אירע הנס של "ירח בעמק איילון" שהיום נעצר ונפלו אבני האלגביש כמבואר בתנ"ך. כאן גם ניטש הקרב של החשמונאים, שנקרא 'קרב אמאוס', היכן שכיום ממוקם פארק קנדה, כאן היתה פעולת הסחה שביצע יהודה המכבי כאשר הצבא היווני היה רגוע ושאנן.

מלחמות רבות התחוללו באזור זה. הרומאים בתחילת המרד הגדול הגיעו לירושלים מכאן, בדרך שנקראת כיום 443, כך גם המוסלמים, בתקופת הצלבנים, הקימו את עיר הבירה שלהם ב'אמאוס'. כך גם בעת מלחמת השחרור, התחוללו קרבות קשים כאן.

כך גם בעת 'מלחמת הטרקטורים', כאשר החקלאים היהודים נאבקו עם החקלאים הירדניים, פסקו הרבנים כי אזור זה נחשב לערי הספר, לגבי הלכות שבת הכרוכות בזה.

מלחמת ששת הימים אף היא התחוללה כאן. כיום אנו רואים כאן את גדר ההפרדה, שקבע את תחומי הקו הירוק מאז המלחמה.

מהיכן אנו יודעים שזה עמק איילון? - לפי הכלל של 'שימור שמות'. היישוב הערבי שהיה כאן נקרא

המלצות הגעה

עונות מומלצות: סתיו, חורף ואביב, בשעות אחה"צ כאשר השמש מאחורי נו, וקרניה זוהרות לכיוון הרי השומרון. ההגעה למצפה נתן יכולה להיעשות ב־2 דרכים:

ברגל - מכיכר השוטר או ברכב, יש להקפיד לסגור את השער שתפקידו למנוע מהבקר הרועה בשטח לצאת, ולהעפיל בשבילי העפר

על סלעי הקירטון הרכים והבהירים לעבר המצפה 1.5 ק"מ לכל כיוון. סה"כ 3 ק"מ. כשעתיים הליכה סה"כ. בעזרת רכב על שביל הטישטוש הצמוד לגדר העוברת מכביש 443 דרך מכבים לכיוון דרום.

כדי להגיע לתחילת המסלול תוכלו לרשום בתכנת הניווט: שביל הגבעות הדרומיות.

מרכז הארץ והשפלה

הפריטים המעניינים 🔍

צול שבילים אותו עברנו בתחילת המסלול המעגלי. כאן נפנה שמאלה עם הכחול שיוביל אותנו אל הרכב בכיכר השוטר.

על פי הממצאים שאותרו כאן מדובר על חווה, לצידה ישנה מערת קבורה עתיקה. מכאן נותר לנו הליכה של כ-350-400 מטרים על השביל הכחול שיוביל אותנו לפי

כאמור, יש את הנדנדה המפורסמת שבמצפה. הנדנדה גדולה לפחות 4 מבוגרים, והיא צופה לעבר הרי יהודה ממול, עמק איילון מתחת, היישוב מבוא חורון דרומה ואף המאגר מבוא חורון התכול נראה בימים של ראות טובה. רוכבי אופניים רבים אוהבים לעצור כאן במהלך טיול אופניים באזור.

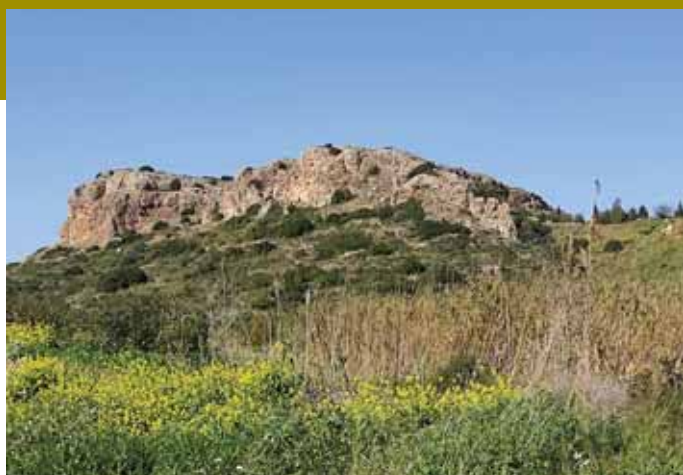
זו תחושה מיוחדת להתנדנד מול נוף עוצר נשימה שכזה, עתיר היסטוריה תנכית, כאשר מכל צדדיך הנך רואה פריחות נדירות, כמו: פעמוניות סגלגלות, כלניות, רקפות, פשתה שעירה, נץ החלב הלבן והיפה, תלתן האר-גמן הסגול, מרגנית השדה, גדילן מצוי סגול ועוד.

באזור זה, בשבילים המובילים למצפה, לאחר שנמי שיק עם השביל הכחול כ-400 מטרים (נעבור את פיצול השבילים עם השחור) נגיע לחורבת בארית. בדרכנו לשם נראה בצידי השביל שרידי גתות ובורות פתוחים. חורבת בארית היה עד למלחמת העצמאות כפר שננטש. בתחום חורבת בארית יש באר עתיקה ועמוקה המגיעה לעומק של עשרות מטרים. מכאן נמשיך עם סימון שבילים כחול כמה מטרים בודדים עד להגעה לשרידי גת ובור מים נר-סף. בשלב זה נגיע לפיצול שבילים כחול שחור. שימו לב להמשיך עם השחור מערבה ולא צפונה. מהפיצול נלך כ-200-300 מטרים עד להגעה לחורבת קנובה.

חורבת קנובה היא מהתקופה הביזנטית, וככל הנראה

אופי המסלול ↔

בדרומה של העיר מודיעין, מכבים - רעות, ישנן גבעות המובילות את המטייל לטיול בין בורות מים עתיקים, בוסתנים, פריחה צבעונית וריחנית בעונה כמו השקד, הרקפות, הכלניות ונקודות תצפית עוצרות נשימה. המסלול מתחיל ברחוב מנחם בגין, יורדים מהכביש ישנם כמה מעגלי תנועה, מגיעים לשער, אותו יש לפתוח, וכמובן להקפיד לסגור אותו. משם נמשיך עם הרכב בערך קילומטר וחצי בשביל עפר, משם נגיע לאחד המצפים היפים ביותר...

עמק איילון, צר וארוך מכביש 443 ועד בערך נמל התעופה וכבר חב"ד, בצורת חצי ירח. אנו בעצם עומדים פה בקצה הצפוני של העמק וצופים לעבר הרי גופנה, צפון השומרון. המחזה עצום, נצפה כאן עמק מרהיב בו משתרעים מטעים נפלאים בשלל צבעים, ומעל נראים הרי השומרון והרי ירושלים, בית חורון, מבוא חורון, בית סירא גבעת זאב וכל האזור.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפה תל עזקה

סיפורו של המקום

תל עזקה מוזכר ארבעה מקומות במקורות.

אגב, פירוש המילה עזקה בארמית הוא: גדר, משור, כה, שמקיפה את השטח מסביב כטבעת. לפי הראב"ע - 'עזקתא' - מילה שמופיעה רק בלשון קדר ופירושה כמו גדר ומשוכה. לכאורה זה על משקל המילה: -"ועזקהו" [ישעיהו ה, ב], ועל פי רש"י פירושו 'סייגו וגדרו סביב מוקף כמין טבעת'. על פי רד"ק: לגדרו, להקיף בגדר. לפי המלבי"ם: הקמת גדר מסביב כדי שלא יבוא נזק מבחוץ.

פעם ראשונה בכיבוש של יהושע את מלכי האמורי, הוא רדף אותם עד עזקה.

האזכור הבא, הוא במלחמת דוד וגלית, מאות שנים לאחר מכן.

הרקע: הפלישתים נלחמים נגד ישראל ללא הפסקה, עד שהוחלט שמציבים איש ביניהם - איש הביניים - שהוא מגיע לשטח ההפקר שבין שני הניצים, והצד השני שולח גם איש כזה, והם נלחמים ביניהם ומי שינצח, הוא מבס את הצד שכנגד שנכנע.

גלית נשלח להיות הגיבור של הפלישתים, כאשר היהודים מסתפקים את מי לשלוח, עד שמגיע דוד הנער הקטן עם חמש אבניו הקטנות ומתנדב, והוא נשלח לייצג את עם ישראל כנגד גלית הגיבור.

היכן בדיוק התרחשה מלחמה זו? הדבר כתוב מדויק בפסוק.

המלך הוא ברור לעין.

האזכור השלישי של עזקה הוא בחורבן בית ראשון, כאשר נבוכדנצר וצבא בבל נלחמים כנגד ישראל, על ירושלים ועל כל ערי יהודה, על לכיש ועל עזקה...

לאחר מכן, מוזכרת עזקה כאחת הערים שביצר רחבעם: כלשון הפסוק: "וַיֵּשֶׁב רַחְבֵּעַם, בִּירוּשָׁלַם; וַיִּבֶן עָרִים לְמִצּוֹר, בְּיְהוּדָה... וְאֶת-אֲדוּרִים וְאֶת-לָכִישׁ, וְאֶת-עֲזָקָה".

הרי ברור כי הצדדים הלוחמים ניצבים על הגבעות ואנשי הביניים נלחמים למטה, בשטח העמק שבין הגבעות.

עמק האלה, שם זורם נחל האלה, ב'אפס דמים' שזה בדיוק באמצע העמק, והיהודים עומדים "בין שוכו ובין עזקה", כיום אנו יודעים בדיוק היכן נמצא 'שוכו' והיכן נמצא 'עזקה' וגם את נחל האלה אנו רואים כיום, כך כי מיקומו המדויק של המאבק המזוין בין גלית ודוד

המלצות הגעה

כותבים בתכנת הניווט: תל עזקה - פארק בריטניה, יש שולחנות לאכיל, לה, נטילת ידיים, יער מותאם למבקרים

ההורדה - בתל עזקה. האיסוף - כביש שריגים - עגור, מערבית למגלשה ליד סימון ק"מ 23. מסלול אורכי. מומלץ כל השנה. בעיקר בחודשי האביב מט"ו בשבט ועד שבועות.

מרכז הארץ והשפלה

הפריטים המעניינים

"מכתבי לכיש"

יש את 'מכתבי לכיש' - בלכיש נמצא כד חרס ובו כיתובים בהם הלוחמים שולחים איגרת למפקדה בירושלים שהם "איבדו קשר" עם עזקה. הם לא רואים את הלפידים, האיתותים, שהיו בדמות 'משואות' בלילה, או טבעות עשן ביום, הם לא רואים כבר את "משואות לכיש"... מה שאומר שלכיש נפלה...

בעת העתיקה נהגו להשתמש בשברי כלי חרס. "מיחזור" אותם והם שימשו "דפי ממו" כלומר הם שימשו לכתיבה, ואכן, רוב הממצא הכתוב נמצא על אותם ברים 'אוסטרקונים' בשפת הארכיאולוגים.

ואכן נמצאו אותם אוסטרקונים בחדר המשמר לימין השער של העיר לכיש, מה שמוכיח את תיאורו של הנביא ירמיהו. אנו רואים קשר עצום בין מה שכתוב בספר ירמיהו, לבין המציאות שאנו רואים כיום, במכתבים האלו של שברי כלי החרס ליד לכיש.

במהלך העליה אל פסגת התל תוכלו להקריא את פסוקי הנ"ך, המתארים את מלחמת דוד גוליית אשר נחקקו על האבנים מרובעות, לאורך גרם המדרגות עד למראה הפנורמי המרשים של גבעות עמק האלה

עשוי להיות מאוד מעניין לחובבי תנ"ך בשילוב נגיעה פיזית בהיסטוריה העשירה שלנו בארץ הקודש.

אנקדוטה

עצי שיטים עומדים

במרכז עמק האלה הרחב זורם לו נחל האלה המנקז את מי הגי שמים מאיזור בית לחם וגוש עציון לכיוון מערב.

ב־2 גדות הנחל צומחים עצים ייחודיים הגדלים במספר נקודות בודדות ברחבי הארץ, ואלו הם עצי השיטה המלבינה, מין עץ ממשפחת השיטים. הייחודיות שלהם, שהם מצמיחים בדים וגזעים מיושרים וחזקים, האידיאליים לבניה בעת העתיקה.

לפי זה נבין היטב למה יעקב אבינו שתל עצי שיטה ברדתו מצרימה...

אף כיום, האזור הוכרז כשמורת טבע בשם ... שמורת שיטה מלבינה.

אופי המסלול

תל עזקה ממוקם דרומית לבית שמש, צופה על העמק הרחב של נחל אלה, היכן שהתחוללה המלחמה בין דוד לגלית.

אורך המסלול: כ־3 ק"מ

המסלול פונה דרומה מחניון הרכב של תל עזקה (ניתן לקצר המסלול ולהתחיל מהצומת המחומשת שלמרגלות תל עזקה). בתל עזקה תצפית מרהיבה אל עמק האלה והרי ירושלים (ליד עץ השיזף הבולט למרחוק מפסגת התל) וכן מערות מסתור, מחילות ובורות מים חשופים - זהירות! סכנת נפילה.

המסלול מגיע אל הצומת המחומשת שלמרגלות תל עזקה. מהצומת המסלול פונה מערבה בשטח הררי החשוף ברובו ועובר ליד 3 בארות מים וכן אלה אטלנטית ענקית, מערת בית בד עם קורה ומערות מסתור. סיום המסלול בכביש שריגים - עגור כ-500 מ' מערבית למגלשה. במקום קיים סימון X על הכביש ליד סימון ק"מ 23. המסלול חשוף.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפה תל גזר

הפריטים המעניינים

לוח גזר

באתר נמצאה כתובת קדומה הידועה בשם "לוח גזר". זהו הלוח החקלאי הראשון, המונה את רוב חודשי השנה בזוגות, בשמות המתייחסים לעונות החקלאיות: ירחי אסיף, ירחי זרע (חודשי הזריעה), ירחי לקש (חודש הזריעה המאוחרת), ירח הצד פשתה (קטיפת הפשתה), ירח קציר (קציר השעורים - חיטה), ירח קצור וכלה (סוף הקציר), ירחו זמר (חודשי זמירת הגפנים) וירח קץ (חודש הקיץ).

שער שלמה

שער המתוארך לתקופת שלמה המלך, שגילה הארכיאולוג מקאליסטר. על פי המקרא נמסרה גזר לידי שלמה המלך על ידי חותנו מלך מצרים השער הוא שער בו שש תאים בנוי בצורה כנענית אופיינית. צדדיו מאבני גזית איכותיות, והחלל הפנימי כולל ספסלים איכותיים, גג סטנדרטי ותעלת ניקוז.

השער הכנעני

שער העיר הכנענית המחובר בחומה למגדל שמירה גדול. השער והמגדל השתלבו בחומת העיר. הוא בנוי מלבני בוץ על יסודות אבן, והשתמר לגובה 7 מטרים. משמאלו של השער תמצאו את שרידי מגדל השמירה הענקי, שרוחבו 16 מטרים ואורכו 20 מטרים - מבנה הביצורים הגדול מסוגו בארץ.

מפעל המים של גזר - מפעל המים הקדום והגדול בעולם!

מנהרה אלכסונית עמוקה, שיוזר אליה גרם מדרגות מברזל. זהו מפעל המים האדיר של תל גזר, עיר קדומה שסיפקה מים לעצמה. המנהרה, שעומקה 60 מטרים (!), הגיעה עד מי התהום וסיפקה מים לכל תושבי העיר בזמני שלום ומצור. כאשר תרדו בזהירות בגרם המדרגות, הנכם נכנסים היישר לתוככי ההיסטוריה. הטמפרטורות יצנחו ותוכלו להרגיש היטב את הקרירות ולשמע את רחש כנפי העטלפים וקולותיהם. אין מה להיבהל, זהו ביתם.

בעומק המנהרה תוכלו להבחין במוטיבים הכנעניים ובהמשך במפעל המים, שאורכו כ־20 מטרים ובתחתיתו בריכה קטנה עם מי תהום. מפעל המים האדיר נחפר ונחשף רק בשנים האחרונות, כמבנה הביצורים הגדול מסוגו בארץ.

מתחם המצבות

כאן תוכלו להתרשם מ־9 מצבות אבן חצובות בגדלים שונים. כפי שאנו יודעים שבאותן שנים היה נהוג לכרות בריתות בהקמת מצבה, וכמובא בתורה.

אופי המסלול

המסלול הינו מעגלי בשביל מוסדר להולכי רגל. את המסלול נתחיל באזור החניה בו נוכל לראות שרידים ממחנה משלחת החפירות הראשונה. מהחנייה נלך לשער הכניסה לתל ונעבור לשביל הליכה מסודר להולכי רגל. משם נגיע לדגם מוגדל של לוח גזר ולתצפית הדרומית לכיוון כרמי יוסף ויער המגנים. לוח גזר המקורי, שהוא קטן מימדים, בגודל של חפיסת סיגריות, נמצא במוזיאון באיסטנבול, תורכיה. נמשיך אל מפעל המים שנחצב בתקופה הכנענית התיכונה. זו מנהרה אלכסונית שאורכה כ־60 מטרים והיא מגיעה עד מי התהום.

כעת ישנן כ־175 מדרגות ומכיוון שלאחר ירידה בכמה עשרות מהן מתחיל להיות אפולולי יש להגיע עם פנס ובנעליים מתאימות. יש להיזהר מהחלקה בשל הפרשות של העטלפים היוצאים מבטן המנהרה.

לאחר הביקור במפעל המים נתקדם במסלול על גשר עץ ונוכל לראות את המגדל והשער הכנעני.

השביל ממשיך מזרחה ל"שער שלמה", השער הדרומי בעיר מהתקופה הישראלית. כאן נוכל לראות את מגדלי השמירה והתאים שהיו חלק מהחומה. שימו לב שהיסוד הינו אבן, שמ עליה הבנייה נעשתה עם לבני בוץ.

נמשיך עם המסלול לתצפית עמק איילון ואחריה נעבור בעמק קטן שבסביבתו מתחם המצבות - בו ישנן תשע מצבות אבן בגדלים וצורות שונות.

משם נמשיך לכיוון החניה ונעבור בתצפית היקפית מקבר השייח - מבנה שהוא שריד של קבר המיוחס לשייח מוחמד אל - ג'זאירי, כנראה על משקל השם: "גזר". משם נמשיך את הקפת התל - 200 מטר אחרונים - ונגיע חזרה לחנייה.

המלצות הגעה

העונות המתאימות: אביב וחורף. השעות הנוחות: שעות אחה"צ

עיני הדורות - הפינה ההיסטורית

בספרי מלחמות החשמונאים מובא תיאור הקרב על גזר ע"י שמעון הנשיא: "ויעלו אנשי העיר עם נשיהם וטפם על החומה קרועי בדים ויצעקו בקול גדול מבקשים מאת שמעון לתת להם ימין (-שבועה) ואמרו: אל תעש לנו כרשתנו, כי אם בחסדך. ויעתר להם שמעון, ולא נלחם בהם ויגרשם מן העיר ויטהר את הבתים אשר היו בהם האלילים ובא לתוכה בשירים ובתהילות. ויסר ממנה כל טומאה..." העיר גזר שהבטיחה את הדרך מירושלים ליפו, הפכה לעיר נמל חשובה במלכות החשמונאי, וגם לבסיס צבאי חשוב, כאשר יוחנן בן שמעון הנשיא היה מפקדו.

באחת החפירות התגלו שרידי ארמון, כנראה ארמונו של שמעון הנשיא, וגם אבן עם כיתוב ביוונית: "פמפרס (-מבקש) שתד (אש) על ארמון שמעון המלך" - כנראה קללה של יווני שהביע משאלת לב אנטישמית.

מרכז הארץ והשפלה

סיפורו של המקום

במלחמת החשמונאים, גם מתואר מאבק מר שניטש בגזר, ביערות כרמי יוסף מצאו סלעים שחרוט עליהם ביוונית 'תחום גזר', ומצד שני השם ארקמוס, שכנראה היה הבעלים. גילוי גזר התחיל כשאחד הארכיאולוגים הידועים בעולם, הצרפתי שארל קל-רמון גנו, זיהה אותו בשנת תרל"א, כששוטט במקום וגילה על הגבעה אבן ובה כתובת בעברית "תחום גזר". במשך השנים נעשו במקום המון חפירות, במהלכן נחשפו ממצאים מעניינים, ביניהם הכתובת הקדומה ביותר בעברית שנתגלתה בחפירות ארכיאולוגיות, בייצורי העיר שכללו חומה פנימית וחיצונית, שער שלמה, מפעל מים אדיר בעומק 60 מטרים ואפילו אוצר יקר ערך של מטבעות כסף וזהב מלפני 3,600 שנה. כשהעיר גזר הפכה להיות חלק בלתי נפרד משטח מדינת ישראל, בלט מיקומה האסטרטגי והיה לחלק בלתי נפרד מהשליטה באזור ובדרכי הגישה לעיר הבירה ירושלים בואכה דרך בורמה ולטרון, כמו גם ישובי הספר שבבלו עם ממלכת ירדן. קרבות רבים התחוללו כאן, בדרכי ההר וביישובים השונים, והפכו לסיפורי מורשת רבים וידועים: פריצת דרך המים ודרכי הגישה לירושלים בזמן המצור, קרבות לטרון, הקרב בקיבוץ גזר ועוד רבים.

ראשית, מהו 'תל' - זו גבעה הבולטת על פני מישור. בדרך כלל, התל הוא מקום אסטרטגי ביותר, יש בו מים. יש בו קרקעות מתאימות לנטיעה, וגם מיקום נחוץ להגנה על הדרכים. ואכן, הסיפור של גזר מתחיל בעיר המקראית הקדומה גזר - ששרידיה הם אחד מאתרי העתיקות הראשונים והחשובים שנתגלו בישראל - תל גזר. תל גזר ממוקם על ציר הדרך שבין הים וההר, דרך עמק איילון, ומשקיף על כל מישור החוף, השפלה והרי ירושלים ולכן נחשב למקום בעל חשיבות אסטרטגית כבר בימי התנ"ך. יש בו שכבות רבות, מה שמראה על אלפי שנים של יישוב במקום, כאשר כל יישוב נבנה על חורבות קודמו. מעמדת תצפית, המשקיפה על כל האזור כאמור, ניתן לראות את הארובות של תחנת הכוח באשקלון מצד אחד, ומצד שני רואים עד הרצליה. ערי השומרון והרי יהודה. יהושע נלחם על גזר, דוד המלך לוחם עם הפלישתים בגזר, וכך לאחר שנים של מאבקים מקבל זאת שלמה המלך במתנה מחותנו מלך מצרים, כפי שהפסוק מתאר שהוא בנה שלוש ערים מרכזיות, גזר, חצור ומגידו. כיום רואים שכבות מתקופה המצרית ומהתקופה הכנענית.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

סיפורו של המקום

האנדרטה עצמה, עשויה ברונזה. בנויה בצורה של שני גווילי אש, הנשענים אחד על רעהו. מיתמרת לגובה עצום של 8 וחצי מטר.

שני גווילי האש הם כמו שני גלילי מגילה, המביעים את היותו של עם ישראל "עם הספר". גליל אחד מתאר את השואה והשני את הצלת עם ישראל לאחריה והיישוב היהודי שהתחדש בארץ הקודש.

האומן נתן רפפורט התלבט בבחירת הצורה. תחילה חשב להקים 6 עמודים לזכר 6 המיליונים. אחר ניסה לחברם שלושה-שלושה. כך נוצרו מעין 2 עיגולים. אז חשב שהמגילה היא הביטוי העמוק ביותר לעם הספר, שההיסטוריה שלו מקופלת במגיל לוח. כך התגבש הרעיון של גוויל-נחושת מתפתל בצורת 8, אשר בו תיכתב העלילה של השואה לעומת הנס של היישוב היהודי בירושלים.

דווקא בצפייה במרחק של עשרות מטרים מן האנדרטה, ניתן להתרשם יותר טוב מהקומפוזיציה הכללית. הסיפור מתפתח מהמרכז בין שני הגלילים, בו יש מעין סדק משולש. אמנם הפתח נוצר

מסיבה טכנית כדי להקל על לחץ הרוחות הנושבות בחזקת באזור, ועלולות לסכן את יציבות האנדרטה. אך נוסף לתפקידו הפונקציונלי יש כאן גם רעיון הגותי. החלל כאילו מחבר אל האין-סופי, ממנו באות תהלוכות המובילות למחנות ההשמדה, כשלעומתם יוצאים מהגליל השמאלי דוד והמלאכים המקבלים את פני השבים ירושלימה. מהלך הקווים מפריד באופן ברור בין שני חלקים. החלק התחתון, בגליל הימני ובשמאלי כאחד מוגבל בקווים אופקיים. כאן בתי וורשה, ושם משבצות גדולות של אבני הכותל המערבי... היסטוריה מקופלת!

אופי המסלול

המצפה נמצא באזור נחל כסלון. גישה דרך כביש 395 הדרך אל האתר מתחילה ליד כביש הגישה לכיסלון, באורך 5.2 ק"מ, והיא עבי"ה לכל כלי רכב. להדרכת המטיילים מוצבים שלושה שלטי כיוון: הראשון, מול מושב אשתאול בכניסה לכביש צובה-ירושלים, בראשית הכביש למושב כסלון. השני, בתחילת דרך העפר המוליכה אל האנדרטה, על כביש הגישה לכיסלון. והשלישי - הדרך לאנדרטה לתושבי ירושלים והסביבה היא מכביש עין-כרם - איתנים.

המלצות הגעה

מומלץ להגיע כשעה שעתיים לפני השקיעה. רואים משם כמעט את כל גוש דן, הרי ירושלים, בית שמש, ועוד. יש שם יערות עם מים ושולחנות. מתאים לאכילה כותבים בוויי אנדרטת מגילת האש הדרך לשם מאוד מטלטלת ומפעימה. חולפים דרך 'יער הקדושים', זהו יער שבו ניטעו 6 מיליון עצים לזכר ששת מיליון קדושי השואה. היער נמצא בין סבך הרים חדים מאוד של נחל כסלון, הרי יהודה ורמת עזיאל. הר הטייסים והר איתנים נצפים משם במלוא הדרם.

הפריטים המעניינים

בחלק המסמל את "השואה" מתוארים דמויות ואלמנטים מאותה תקופה מחרידה.

תראו שם לדוגמה את יאנוש קורצ'אק וילדיו, שורת קסדות המתארות את החיילים הנאצים, [דמויות של נאצי היא בבל-ייראה ביצירה כולה. רק פלדה של קסדות, פגיונות וטנקים, ללא צלם אנוש, כי כנראה לא היה להם, לנאצים ימ"ש, את המוצר הזה...]. דמות מלוחמי הגטאות האוחזי רימון, ודמויות נוספות מאחורי גדרות המחנות. את חלק השואה חותמים תמונות של ניצולי השואה העולים לארץ הקודש במבצעי ההעפלה, יהודים שעוזרים להם לרדת מהסירות, ודמות יהודי המנשק את אדמת ארץ ישראל.

בחלק של ההצלה וההתיישבות ישנם סמלים שונים של הארץ כמו: עצי זית, ילד אוזח אשכול ענבים, התקיעה בשופר ליד אבני הכותל המערבי מיד לאחר השחרור, מנורת בית המקדש המתוארת בשער טיטוס, דמות של יהודי ישיש (לכך נבחרה דמותו של הצדיק רבי אריה לוי) המסמלת את אליהו הנביא, יהודים רוקדים לכבודה של תורה ועוד סממנים יהודיים מובהקים, ועוד נקודות המסמלות את הקמת המדינה על חורבות השואה.

במרווחים שנוצרו בין שני הגלילים ממוקמים שני חדרי זיכרון, שבתוך כל אחד מהם חרוט פסוק מהתנ"ך.

אנקדוטה

מסע לארץ לא נודעת

רכבת עם אלף ילדים יצאה ביום ג' בשעה 9.30 ליער ה' קדושים שליד מעברת כסלון. בעצם המסע התפתח ויכוח בין נהג הקטר לבין האחראי לרכבת, היכן צריך לעצור, כדי להגיע למקום. לשם כך רור הדבר המשיכה הרכבת לירושלים וחיפשו שם מומחים בדיעת הארץ. המומחים אמרו ש בכביש הם יודעים את הדרך, אך לא ברכבת. לאחר חיפושים נמצא מומחה, הרכבת יצאה שוב לדרך, עצרה במרחק של חמש ק"מ ממקום הנסיעות, והביאה את הילדים לטקס ב-3.30 אחרי הצהריים.

לו רק היו מזמינים מורה דרך!

ידיעה עיתונאית משנת תשי"ג

הרי יהודה ושומרון ודרום הארץ

מצפה הר גריזים

הנוף שנצפה מכאן הוא עצום ביותר.
ניתן לראות את שכם כאמור כמונחת על כף היד

הפריטים המעניינים

ישנו באזור מצפה נוסף, חינומי, שנקרא 'מצפה יוסף' שניתן לראות משם את קבר יוסף הצדיק. נוכל לראות כאן את השומרונים. בכל הארץ ישנם בערך 850 נפש שומרונים בסך הכל, כאשר חצי מהם מרוכזים בהר גריזים והחצי השני בעיר חולון. בכל ערב פסח ניתן לראות אותם עורכים איזשהו טקס של כמו 'זכר לקרבן פסח', בעודם מייחסים את עצמם כצאצאים לעשרת השבטים שהתגוררו בצפון הארץ, במלכות ישראל.

אנקדוטה

הדת הקטנה בעולם

על פי ארגון התרבות של האו"ם הדת השומרונית היא הדת הקטנה ביותר בעולם. לשומרונים תעודות זהות הן ישראליות כחולות והן פלסטיניות ירוקות. בטקסי זבח הפסח, בשורת הנכבדים יושבים המפקד הצבאי, ונציג הממשל הפלסטיני. השומרונים מכנים את שכונתם על הר גריזים "קרית לווה". את הר גריזים הם כותבים במילה אחת הרגריזים. ויש להם כמובן מסורות של שטות אודות ההיסטוריה של הר זה. עד לפני מספר שנים הצביעו הם על עץ בודד וקטן שבענפיו המדולדלים נסתבך אילו של יצחק, העץ יבש ומת, אך אל דאגה, עץ אחר נשתל במקומו.

אופי המסלול

הר גריזים נמצא ליד הישוב ברכה. לבאים מאריאל, הגעה מכביש 505 או מירושלים, נוסעים בכביש 60 צפונה, עד צומת תפוח. מצומת תפוח ממשיכים צפונה על עוקף חווארה ויוצאים ימינה בצומת יצהר. ממשיכים עד צומת מחנה חורון, שם פונים שמאלה אל הישוב ברכה. בשער הכניסה לישוב ברכה פונים ימינה וממשיכים דרך שכונה שומרונית אל האתר (-לפי השילוט)

כתבו בתכנת הניווט: הר גריזים

המלצות הגעה

יש לדעת שהנסיעה היא ב'שטחים', קרוב לחווארה (כיום יש כבר גם אפשרות של כביש עוקף). לאורך כביש 60 - כביש גב ההר, החוצה הרבה יישובים ערביים. עונות מומלצות: אביב, מפורים ועד שבועות. בין השעות 8 עד 16, ניתן להיכנס לאתר בתשלום יש שם אתר ארכיאולוגי מדהים, בו ניתן לראות את כל השכבות של התקופות בהן היה יישוב בהר זה. המקום מאוד מרשים ומרתק.

סיפורו של המקום

הר גריזים מוזכר בתורה הקדושה בעת שנכנסו לארץ ישראל, כאשר נצטוו להעמיד ששה שבטים על הר גריזים וששה שבטים על הר עיבל, ושם קיבלו את הברכות והקללות, כאשר הר גריזים התייחד לקבל עליו את הברכה. כיום ישנו באזור יישוב הנקרא 'הר ברכה' על שם הברכות שניתנו על הר גריזים. מה המיוחד כיום בהר גריזים? - גרים שם השומרונים. השומרונים, הם לכאורה הכותים של שנים עברו. הכותים הובאו ע"י סנחריב, בשעה שבלבל את האומות, בערך 150 שנה לפני חורבן בית ראשון, כאשר יהודה וישראל מרדו בסנחריב, הוא הגיע וכבש אותם, לאחר מכן הגלה את עשרת השבטים אל מעבר לחושך והביא במקומם אומות אחרות ממזרח. אחת האומות היו הכותים, שכידוע התגיירו מחמת פחד, כפי שהם נקראים "גירי אריות", ומשום כך אינם נחשבים ליהודים. הם קיימים כאן כיום כ'קהילה' קטנה. האתר של הר גריזים, הוא אתר בתשלום מטעם 'רשות הטבע והגנים', התצפית היא במרומי ההר הענק, שתחתיו משתרעת העיר שכם, ונראים גם מחנות הפליטים כמו אסקל ובלאטה, המקיפות את שכם.

האם זהו הר גריזים המקורי?

יודעי דבר טוענים כי בתלמוד ירושלמי ישנו פקפוק בזהותו של הר גריזים, המזוהה כיום עם ההר המקורי. לדבריהם הר גריזים ועיבל מצויים בשתי גבעות הסמוכות לגלגל שבעמק הירדן. יש החולקים וטוענים כי הטעות בזיהוי נובעת מהתיישבותם של עמים זרים באזור לאחר חורבן ממלכת ישראל בידי אשור, אשר "אימצו" את השם גריזים להר עליו הם התיישבו. לפי טענות אלה הר גריזים המקורי הוא 'הר כביר' דהיום, והר עיבל המקורי הוא אותו הר עיבל של ימינו ושעליו נמצא המזבח. טענות אלו מסתמכות על הנאמר בדברים י"א ל': "הלא-המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש... אצל אלונים מרה". דרך מבוא השמש לפי טענות אלו היא הדרך העולה לשכם ממזרח (מכיוון גשר דמיה כיום), על בסיס נחל תרצה, וכשמגיעים מהכיוון הזה למעשה מתייצבים בין שני ההרים - הר כביר והר עיבל.

ובאשר לגבי הטענה של הירושלמי כי אם בני ישראל עלו מהירדן והגיעו להר עיבל ביום אחד, הרי לא ייתכן כי ההרים הם במקומות המשווערים היום, שנה דעה האומרת כי בני ישראל, בטרם נכנסו לארץ היו ב"ערבות מואב מול ירדן יריחו" - כלומר, שטח החנייה של בני ישראל היה בין צפון ים המלח לבין 'אדם העיר'. ומשכך, הדבר מובן. מגשר אדם העיר, דרך נחל פרעה לשכם של היום, אפשר להגיע תוך יום אחד.

ראה ארץ

נקודות תצפית ונופי מרומים
גיליון מיוחד • בין הזמנים תשפ"ה

מצפור מצוק הצינים

מצפה בהר הנגב המשקיף על פני נחל צין

מצוק הצינים ונחל צין נקרא כך על שם הפסוק [במדבר ל"ד]: "ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבם ועבר 'צנה' והיו תוצאותיו מנגב לקדש ברנע ויצא חצי אדר עצמנה".

באחד מהמצפורים בחלק המערבי של השמורה, יש כיסאות ישיבה עשויים מאבן, עליהן חרוט מתחת "בקצה הנוף". האומן שיצר אותם בכוונה תחילה אותם כך. מהאחר שהם ממוקמים מעל קצה מצוק הצינים ומשקיפים על כל אזור בקעת צין.

בתוך שמורת מצוק הצינים בהר הנגב נמצאת גם שמורת הטבע עין עבדת המוכרת לכולנו. אם מגיעים בחודשי החורף שיש שטפונות, ניתן לראות את נחל צין זורם חזק.

האחד נקרא 'מעלה דבשון', על שם דבשת הגמל, צורת ההר מזכירה אותה.

המסלול של נחל צין, הנצפה כאן בכל הדרו, מתחיל בעצם במצרים, בסיני, אך הוא ממשיך ונכנס לארץ ישראל ומגיע עד ים המלח.

התוואי שלו מפותל ולכל אורכו צמחייה. למען הסר ספר זהו נחל אכזב, הזורם רק בחורף שישי כשישנם

גשמים טובים. מה שבטוח, הנוף עוצר הנשימה שנצפה כאן הוא מהיחידים בארצנו הקדושה, וקשה לתארו במילים על גבי נייר כרומו. החוקר אורי הולצמן, רוצה לטעון על ההר שממול - הר הדבשון, זה בעצם 'הר שעיר' הנודע.

גשמים טובים. בחודשי החורף יש המון שטפונות לאורכו של ציר זה, אפשר לראות מלמעלה ממש את השיטפון, כאשר אי מי נקלע לכאן ברגע של שיטפון, הוא יראה בעיניו את זרם המים האדיר השוצף וקוצף לאורך ערוץ הנחל.

הפריטים המעניינים

יש כאן אנדרטה גבוהה בצורת נשר, שייצרו מחומרים ממוחזרים של נשרים, שכן האזור רוחש המון נשרים. כך גם נראה המון יעלים, שמקננים כאן באזורי הנוחות שלהם.

אופי המסלול

נקודת תצפית מאוד מעניינת ומרתקת, הממוקמת בתוך שמורת הטבע מצוק הצינים, שהינה שמורה מרהיבה ביופיה. שמורת הטבע מצוק בצינים נמצאת בהר הנגב. היא כמו "תלויה", מעל נחל צין ורמת עבדת על גבי סדרת מצוקים נפלאים בגוונים של לבן וצהוב. היא מחולקת לשני חלקים הדרומי והצפוני. לכל אורכה של הטיילת ישנן נקודות תצפית, חלקן מקורות וכוללות מקומות ישיבה להתבוננות על הנוף.

אנקדוטה

הרים הגבוהים ליעלים

בעל החיים המרשים והנוכח בשטח הוא היעל, יש המכנים אותו "עז ההרים" או עז המדבר, בולט בקרניו המרשימות וזקנו השחור. היעל חי במצוקים אדירים והקב"ה חנן אותו בשלל תכונות מדהימות המסייעות לו לשרוד בתנאי החיים המאוד מאתגרים כמו מצוקי המדבר. היעל בעל כושר טיפוס מרהיב, בעל שיווי משקל המאפשר לו לדלג מסלעים משוננים וזיזים קטנטנים, הוא מסוגל לשרוד על מעט מזון ומים כיאה לדר המדבר, וכן החום הנוראי השורר במדבר, כמעט ולא מזיז לו.

המלצות הגעה

כל השנה מתאים לבוא לכאן. מזג האוויר מאוד נוח וידידותי. מכאן יוצאים להמון מסלולים אחרים. לדוגמה: נחל עין עבדת, או נחל עין עקב, ועוד מסלולים רבים שמתחילים באזור זה. בתכנת הניווט מציינים: אחוזת קבר דוד בן גוריון. כמובן שקברו הוא לא המ"טרה כאן, המטרה היא הנוף העצום שנפצה מכאן, רואים את כל נחל צין ובקעת צין, ואת ההרים שממול.

הרי יהודה ושומרון ודרום הארץ

מצפה האפס

אחת התצפיות היפות ביותר, מרהיב עין ועוצר נשימה, אך המקום מהול בעצב...

סיפורו של המקום

אנו הרי יודעים שים המלח ממוקם בגובה של 460- מטר מתחת לפני הים, ולכן אם אנו עומדים בגובה הים, נראה לנו שאנו עומדים על הר גבוה, אך למעשה אנו עומדים בנקודת האפס... בגובה היום, ממנו אנו מש- קיפים אל ים המלח.

ולמה זה כל כך עצוב? - כי כאן אנו רואים את הכאב והאובדן של ים המלח ההולך ומאבד את מימיו ואת ממדיו.

ים המלח איבד בשישים השנים האחרונות, 65 (!) מטר מגובהו.

רואים מכאן את הנסיגה, וכן את תופעת הבולענים, כמו גם את הקריסה של מתקני התשתיות שהתנוססו שם לתפארה וכעם הם קורסים בעקבות ירידת המים. לדאבון לב, רואים כאן גסיסה של אחד מענקי הטבע היחידים בעולם שמאפיין בייחודיותו את ארץ הקודש.

אולם, בלא לערב את תחושות העצב, יש כאן מראה עצום ונפלא המשתקף מתצפית זו.

רואים כאן את הרי מואב, הר ההר, ממול. הר נבו, ירדן כולה משתרעת ממול.

ישנה נקודה שבה ניתן לראות את מצוקי דרגות, שם ישנו מפל מים שבזמן השיטפונות המים זורמים שם על המדרגות בצורה מרהיבה.

הבולענים שדיברנו עליהם הם כתוצאה מהנסיגה

מדובר באלפי בולענים, בצורת בורות עגולים. שח- לקם מלאים במים בכל הצבעים. מים אדומים, ירוקים, כחולים - תופעה מדהימה בפני עצמה.

של המלח. המלח הוא התשתית של כל האזור וברגע שהוא נימוח בהדרגה, אט אט הקרקע שניצבת עליו מתחילה ליפול וכך נוצרים הבולענים שאנו רואים.

אופי המסלול

כעת מדובר בתצפית מרהיבה, שאינה דורשת הליכה מרובה, אבל היא נותנת הרבה, כאן תוכלו לראות מראה פנורמי של המדבר בשיא תפארתו... ואת ים המלח ביופיו כמו שהוא נראה כיום לצערנו. הכביש שעולה למצוקי דרגות מטפס מגובה מינוס פני הים עד למעלה, באמצע, כשהוא מגיע לקו גובה אפס מטרים של גובה פני הים, זאת התצפית. זה אמנם גובה פני הים אפס מטר גובה, אך זה גבוה מאוד, למרגלותינו ים המלח, המקום הנמוך בעולם.

הפריטים המעניינים

בדרך לתצפית נפגוש בהמון יעלים. שהם חיות המדבר. כאן נוכל לתאר לעצמנו את המראה המטלטל של דוד המלך הנמלט מפני שאול המלך אל "צורי היעלים ליד עין גדי". גם אנו כאן קרובים מאוד לעין גדי...

המלצות הגעה

אם נבוא מכיוון ירושלים, נסע על כביש 90 לכיוון דרום, אל עבר מצוקי דרגות.

באזור המחסום הצהלי, נראה שילוט שמכוון אותנו ימינה למע- לה ההר לכיוון מצוקי דרגות.

הכביש מטפס בחדות למעלה, לכיוון האכסניה ששוכנת במעלה הצוק.

באמצע הדרך תראו שלט גדול שמראה שהגעתם לגובה פני הים, גובה אפס, מיד אחריו זה הפניה שמאלה לתצפית.

תפנו שמאלה בזהירות, ותרדו לשטח. רכבים גבוהים או בעלי 4*4 יוכלו להיכנס ממש למשטח ההר, רכבי פרייבט יותר יתקשו, אבל יכולים לחנות ממש בכניסה, יש מספיק מקום.

משם זאת הליכה של 2 דק'.

התצפית למעשה זה משטח הר עצום שנמצא בין כמה הרים באזור ומספק לכם נוף עצום.

בתכנת הניווט כותבים: 'עין גדי'.

שעות הגעה מומלצות:

או בזריחה או בשקיעה, כי ברוב שעות היום שורר שם ערפל והראות אינה טובה.

אפשר להגיע כל השנה, בעיקר לא בקיץ. עקב החום הכבד שקנה שם שבייתה.

~~11,850 ₪~~
למחלות לב

~~8,755 ₪~~
לדיכאון

~~87,530 ₪~~
לאירוע מוחי

~~17,530 ₪~~
אונת עבודה

~~4,972 ₪~~
להפרעה
טורדנית
כפייתית

~~9,620 ₪~~
לחודדה

הבטחות שווא...

או מימוש זכויות תכל'ס?

כשאתה רוצה לממש את הזכויות הרפואיות המגיעות לך,
אתה חייב מומחים לצידך, עם ניסיון, ותק והצלחות מוכחות,
שיודעים לממש זכויות תכל'ס. לא הבטחות ריקות.

תנו למומחים שלנו להביא אתכם אל המטרה!